తా రా తో ర ణ ము

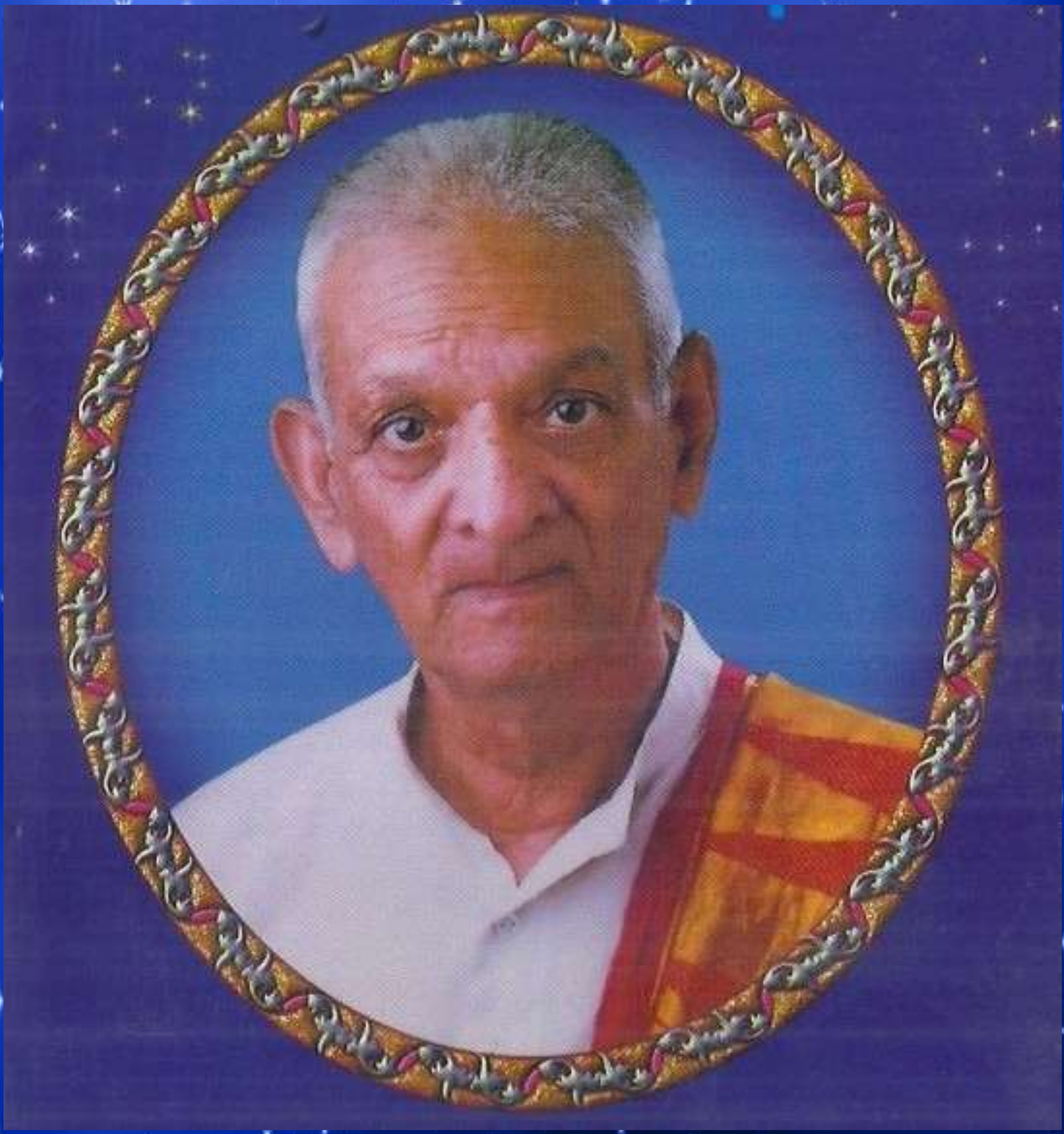

డాక్టరు నండూరి రామకృష్ణమాచార్య

తెలంగాణ రాష్ట్ర ప్రభుత్వ సలహాదారు డా. కె.వి. రమణాచారి గారిచే జ్యోతి ప్రకాశనంతో "మహాకవి నండూరి రామకృష్ణమాచార్య శతజయంతి మహోత్సవాల" ప్రారంభ సన్నివేశం.

మహాకవి నండూరి రామకృష్ణమాచార్య విరచిత గ్రంథాలపై ప్రముఖుల విశ్లేషణలతో కూడిన సదస్సు. అధ్యక్షులు: ఉస్మానియా విశ్వవిద్యాలయం ఆర్ట్స్ విభాగం, విశ్రాంత డీన్ ఆచార్య ఎస్వీ.రామారావు గారు, ముఖ్య అతిథి: డా.కె.వి.రమణాచారి

తా రా తో ర ణ ము

డాక్టరు నండూరి రామకృష్ణమాచార్య, M. A., Ph. D.

ప్రకాశకులు

నండూరి రామకృష్ణమాచార్య సాహిత్య పీఠం

ప్లాట్ నెంబర్. 423, రాజరాజేశ్వరీ నగర్, కొండాపూర్, హైదరాబాదు - 500 084.

ఫోన్ నెంబర్ : 9440495887,9866115177

(Printed I April 2026)

TARATORANAMU

(A collection of Telugu poems)

by **Dr.Nanduri Ramakrishnamacharya**

ప్రథమ ముద్రణ	:	1948
పంచమ ముద్రణ	:	2026
ప్రతులు	:	200
ముద్రణ పర్య వేక్షణ	:	నండూరి గోవింద రాజు
ప్రతులకు	:	1. నండూరి గోవింద రాజు, ఫ్లాట్ నం .:423, రాజరాజేశ్వరి నగరు, కొండాపూర్ హైదరాబాద్ -500084. Cell -9440495887.
	:	2. నండూరి విద్యారణ్య స్వామి , ఫ్లాట్ నం .:154, స్ప్రింగ్ విల్లా, జర్నలిస్ట్ కాలనీ, నిజాం పేట హైదరాబాద్ -500090. Cell -9391028231 .

వెల : రూ.200/-.

సర్వ హక్కులు (Copy Rights) : నండూరి రామకృష్ణమాచార్య సాహిత్య పీఠం

అవనిపై అవతరించిన

అభ్యుదయ భావనాత్మక పద్య పరమేష్టి

- నండూరి రామకృష్ణమాచార్య మహాకవి -

మా గురువు గారు - స్వర్గీయ డా. నండూరి రామకృష్ణమాచార్యులు గారు సాహిత్య లోకంలో బహుళ ప్రసిద్ధి చెందిన మహాకవి. వీరు రచించిన 'శీర్ణ మేఖల' ఖండ కావ్యం డెబ్బయ్యేళ్ళ క్రితం ఒక సంచలనాన్ని సృష్టించింది. అందులోని కర్ణ, సుయోధన మైత్రికి సంబంధించిన ఘట్టం వీరి స్వీయ కల్పితం. ఈనాటికీ అది ఒక అపురూపమైన సృజనగా నీరాజనాలను అందుకొంటూనే ఉంది. 'అజ్ఞాత కౌంతేయం' మరొక విశిష్ట రచన.

మహాకవి 'కరుణశ్రీ' గారు, నండూరి వారు - ఆత్మీయ మిత్రులు. 'కరుణశ్రీ' గారి గ్రంథాలన్నిటికీ 'నండూరి' వారే పీఠికలు వ్రాసారు. కరుణశ్రీ గారు - కుంతీదేవి బాల కర్ణ విసర్జనను హృదయ విదారకంగా చిత్రిస్తే .. 'అజ్ఞాత కౌంతేయం' ఖండ కావ్యంలో నండూరి వారు - బహు కాలానంతరం ఆ మాతా పుత్రుల పునర్దర్శన సన్నివేశాన్ని హృదయంగమంగా కళ్ళకు కట్టారు. 'ఓం శాంతిశ్శాంతిశ్శాంతిః' అన్న ఖండిక - ఆనాటి 'హిరోషిమా నాగసాకి' బాంబు దాడికి కలత చెంది నండూరి వారు రచించిన అద్భుత శాంతి సందేశ రచన. ఏడు దశాబ్దాల తరువాత ఇప్పుడు కూడ ఆధిపత్య ధోరణితో వివిధ దేశాలమధ్య జరుగుతున్న దాడుల ఫలితాలు యావత్ప్రపంచానికే కష్ట నష్టాలను తెచ్చిపెడుతున్న వేళ - ఈ కవిత ఈనాటికీ నిత్య సందేశ దీపికగా ప్రకాశిస్తున్నది. ఇటువంటి కవితా సుమాలతో కట్టిన ఈ 'తారా తోరణం' గ్రంథం .. కాలానికి ఎదురీదుతూ ఆంధ్ర సాహితీ నందనవనంలో శాశ్వతంగా నిలిచిన కవితా కల్పవృక్షంగా భాసిల్లుతున్నది.

కవిసమ్రాట్ విశ్వనాథ సత్యనారాయణ గారు, పింగళి లక్ష్మీకాంతం గారు వంటి మహామహుల శిష్యులైన నండూరి రామకృష్ణమాచార్య సుకవి 'ఆంధ్ర విశ్వకళాపరిషత్తు'లో ఎం.ఏ. (తెలుగు) చేసి, 'మైసూరు విశ్వవిద్యాలయం' నుండి తెలుగు సాహిత్యంలో పి.హెచ్.డి. పట్టాను అందుకొన్నారు. అనంతరం .. భీమవరం, అనంతపురం, చిత్తూరు కళాశాలల్లో తెలుగు శాఖాధిపతిగా పనిచేశారు. పిమ్మట తాడేపల్లిగూడెం, విశాఖపట్నం, చీరాల కళాశాలల్లో ప్రాచార్యులుగా పనిచేశారు. పదవీ విరమణ తరువాత, 'తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానం' వారి పుస్తక ప్రచురణ విభాగంలో సంపాదకులుగా కొంతకాలం పనిచేశారు. వీరి రచనలలో 'తారా తోరణం', 'ఆలోచనం', 'ప్రగతి గీత', 'కవితా ప్రభాస','ముత్యాల గొడుగు', 'కచ్ఛపీ కింకిణీకం' వంటి కవితా సంపుటులు; 'శివాజీ', 'ధర్మ చక్రం', 'జ్యోత్స్నాభిసారిక', 'గోదావరి' వంటి నాటికలు; 'కావ్యాలోకం' అనే లక్షణ గ్రంథం; 'కవిత్రయం', 'పద్య శిల్పం' వంటి విమర్శన గ్రంథాలు ప్రముఖమైనవి. ఇవి గాక ఆంగ్లంలో

'The Maha Bharata', 'Gandhian Era' ప్రసిద్ధ రచనలు. 1955 లో ఆచార్యుల వారు రచించిన 'కవిత్రయం' గ్రంథానికి - అప్పటి ఉమ్మడి మద్రాసు రాష్ట్రంలో - 'తెలుగు భాషా సమితి' పురస్కారాన్ని ఆనాటి ఉపరాష్ట్రపతి డా. సర్వేపల్లి రాధాకృష్ణన్ చేతుల మీదుగా అందుకొన్నారు. 'కేంద్ర సాహిత్య అకాడమి' 1955 ప్రాంతంలో వీరితోబాటు 'జాషువ', 'కరుణశ్రీ' లను 'నవ్య సంప్రదాయ కవులు'గా గుర్తించింది. ఆ తరువాత, ఉమ్మడి ఆంధ్ర ప్రదేశ్ లో నందమూరి తారక రామారావు గారి ప్రభుత్వంలో - 'అధికార భాషా సంఘం' అధ్యక్షులుగా (1987- 1990) పని చేసారు. నండూరి వారు రచించిన 'Gandhian Era' అన్న గ్రంథానికి నాటి రాష్ట్రపతి డా. శంకరదయాళ్ శర్మ 'ముందు మాట' ను వ్రాసారు. ఇటువంటి బృహద్రచనలతో .. పద్యాన్ని ఆధునిక శైలిలో, ఆధునిక భావాలతో, ఆధునిక సమాజ హితంగా రచించిన ద్రష్ట - నండూరి రామకృష్ణమాచార్యులు గారు ఆధునిక యుగంలో 'నడిచే పద్యం'గా ప్రఖ్యాతి వహించారు.

జీవనోత్తర దశలో నండూరి రామకృష్ణమాచార్యుల వారు వేలాది ఆటవెలది పద్యాలలో సరళ సుందరమైన భాషలో సమకాలీన సామాజికాంశాలను స్పృశిస్తూ, పండిత పామరులందరినీ ఆకట్టుకొని, "అభి వేమన" గా సకల జనుల మన్ననలు పొందారు. సుమారు 4000 ఆటవెలది పద్యాలతో రూపొందించిన "ఆలోచనము" అన్న గ్రంథానికి గాను, ఆచార్యుల వారు 2000 సంవత్సరంలో పొట్టి శ్రీరాములు తెలుగు విశ్వవిద్యాలయం వారి 'పద్యకవితా పురస్కారా'న్ని అందుకొన్నారు. అంతే కాకుండా, నండూరి వారు 'ఆంధ్ర పద్య కవితా సదస్సు' రాష్ట్ర స్థాయి అధ్యక్షులుగా తన జీవితంలో చివరి రెండు దశాబ్దాలకు పైగా .. అసమానమైన దీక్షా దక్షతలతో ... ఆమరణాంతం (6 జూలై 2003), పద్య కవితా పునరుజ్జీవనం కోసమై విశేష కృషిని సలిపారు.

మహాకవి కీ.శే. డా. నండూరి రామకృష్ణమాచార్య జయంత్యుత్సవాలను ప్రతియేటా ఘనంగా నిర్వహించడంతోబాటు, వారి సాహిత్య వైభవాన్ని భావి తరాలకు అందించే సదాశయంతో ఏర్పడ్డ మా 'నండూరి రామకృష్ణమాచార్య సాహిత్య పీఠం' - 2003 నుండి కృషి చేస్తున్న విషయం సర్వజన విదితమే. 2003లో నండూరి వారి సాహిత్యానుశీలన సదస్సును నిర్వహించాం. అనేక సంవత్సరాలుగా విద్యార్థులలో నండూరి వారి పద్యాల పట్ల ఆసక్తిని కలిగేందుకు గాను పద్యపఠన పోటీలను నిర్వహించాము. అందుకు ఉపయుక్తంగా ఉండే విధంగా ప్రముఖ అవధాని డా. ఆశావాది ప్రకాశరావుగారి కూర్పుతో కీ.శే. నండూరి శోభనాద్రిగారు 'నడిచే పద్యం నండూరి' అన్న చిన్న పుస్తకాన్ని ముద్రించడం జరిగింది. ఆ పుస్తకాన్ని ఎప్పటికప్పుడు తగిన మార్పులతో శ్రీ నండూరి గోవింద రాజు గారు అనేక పునర్ముద్రణలు చేసి, జన బాహుళ్యానికి ఉచితంగా అందిస్తూ ఉండడం ముదావహం. వారికి మా సంస్థ పక్షాన ధన్య వాదాలను తెలియజేసుకొంటున్నాం. అంతే కాకుండా ప్రతి సంవత్సరం పద్యకవిత్వ సంబంధంగా విశేష కృషి చేసిన లబ్ధ ప్రతిష్ట సాహితీ మూర్తులకు నండూరి వారి స్మారక పురస్కారాన్ని ప్రదానం చేస్తూ ఉన్నాం.

ఈ 'సాహిత్య పీఠం' ప్రస్థానంలో భాగంగా .. 29 ఏప్రిల్ 1921 నాడు ఆంధ్ర దేశంలోని పశ్చిమ గోదావరి జిల్లాలోని గణపవరంలో జన్మించిన మహాకవి నండూరి రామకృష్ణమాచార్యులు గారి 'శత జయంతి మహోత్సవా'న్ని (2021- 2022 లో 'కోవిడ్' ఆటంకం కారణంగా) 2023 లో హైదరాబాదు నాంపల్లిలో ఉన్న తెలుగు విశ్వవిద్యాలయం ఆడిటోరియంలో రెండురోజుల పాటు వైభవంగా నిర్వహించుకొన్నాం. ఎన్నో ఏళ్ళుగా రామకృష్ణమాచార్యుల వారి అభిమానులు కోరుతున్నందున, ఈ 'తారాతోరణం' గ్రంథాన్ని, ఆ శతజయంతి విశేషాలను కూడ చేరుస్తూ, ఇప్పుడు పునర్ముద్రిస్తున్నందుకు చాల ఆనందంగా ఉంది. మా 'నండూరి రామకృష్ణమాచార్య సాహిత్య పీఠం' నిర్వహించే అన్ని కార్యక్రమాలకు - విశేష సహకారాన్ని అందిస్తూ మార్గదర్శనం చేస్తున్న వారు మా సంస్థ అధ్యక్షులు శ్రీ కళ్ళేపు సాగరరావు గారు. అట్లాగే మా కార్యక్రమాల నిర్వహణలో డా॥ నండూరి రామకృష్ణమాచార్యుల వారి కుటుంబ సభ్యులంతా.. ముఖ్యంగా శ్రీ ఆత్మకూరి గాంధీ, కీ.శే. నండూరి శోభనాద్రి (2013 వరకు), నండూరి గోవిందరాజు, డా. నండూరి విద్యారణ్యస్వామి, నండూరి వేదవ్యాస చక్రవర్తి గార్లు అందిస్తున్న సహకారం, ప్రోత్సాహం అనన్య సామాన్యం. వారందరికి మా సంస్థ పక్షాన ప్రణామాలను సమర్పించుకొంటున్నాను. మా గురువుగారు నండూరి వారి జయంత్యుత్సవాల నిర్వహణలో మాకు సహృదయతతో సహకరిస్తున్న నవ్యసాహితీ సమితి 'కార్య నిర్వాహక అధ్యక్షులు' శ్రీ వేమరాజు విజయకుమార్ గారికి కూడ మా హార్దిక కృతజ్ఞతలు. ఈ పుస్తకాన్ని చదివి ఆనందించి, ఈ తరం సాహిత్యాభిమానులు అందరికీ అందించి, నండూరి రామకృష్ణమాచార్యుల వారి సాహిత్య ప్రచారంలో పునీతం కావలసిందిగా వారి శిష్య పరమాణువుగా నేను ప్రార్థిస్తున్నాను.

(ది. 7 ఏప్రిల్ 2026)

డా. ఆచార్య ఫణీంద్ర

ప్రధాన కార్యదర్శి

'నండూరి రామకృష్ణమాచార్య సాహిత్య పీఠం'

"నండూరి రామకృష్ణమాచార్య

స్మారక సాహిత్య పురస్కారం"

***స్వీకరించిన సాహితీ మూర్తులు :

2004 డా. ఆశావాది ప్రకాశరావు, ప్రముఖ కవి, అవధాని.

2005 శ్రీ శిష్ట్లా వెంకటరావు, పద్య విద్యా ప్రచారకులు.

2006 డా. రాపాక ఏకాంబరాచార్య, అవధాన విద్యా పరిశోధకులు.

2007 డా. మల్లెమాల, ప్రముఖ కవి, సినీ నిర్మాత.

2008 ఆచార్య వి.యల్.యస్. భీమశంకరం, ప్రముఖ కవి, భూభౌతిక శాస్త్రవేత్త.

2009 శ్రీ ముదివర్తి కొండమాచార్యులు, ప్రముఖ కవి.

2010 శ్రీ నల్లాన్ చక్రవర్తుల శేషాచార్యులు, ప్రముఖ కవి.

2011 డా. తిరుమల శ్రీనివాసాచార్య, ప్రముఖ కవి.

2012 శ్రీ దుగ్గిరాల రామారావు, ప్రముఖ కవి.

2013 డా. మేడసాని మోహన్, ప్రముఖ అవధాని.

2014 ఆచార్య కోవెల సుప్రసన్నాచార్య, ప్రముఖ కవి, విశ్వవిద్యాలయాచార్యులు.

2015 డా. జె. బాపురెడ్డి, ప్రముఖ కవి, ఐ.ఏ.యస్. అధికారి.

2016 శ్రీమతి చక్రవర్తుల లక్ష్మీ నరరసమ్మ, ప్రముఖ కవయిత్రి.

2017 శ్రీ డి. రంగారావు, ప్రముఖ ఆంగ్ల రచయిత, అనువాదకులు.

2018 ఆచార్య ఎస్.వి. రామారావు గారు, ప్రముఖ సాహితీ విమర్శకులు, ఎక్స్ డీన్ ఆఫ్ ఆర్ట్స్, ఉస్మానియా విశ్వవిద్యాలయం.

2019 డా. వెల్చాల కొండలరావు గారు, తెలుగు అకాడమీ పూర్వ సంచాలకులు, విశ్వనాథ సాహిత్య పీఠం అధ్యక్షులు.

2020 డా. ముక్తేవి భారతి గారు, ప్రముఖ రచయిత్రి.

2021 శ్రీమతి పోలాప్రగడ రాజ్యలక్ష్మి గారు, ప్రముఖ నవలా రచయిత్రి.

2022 డా. మాడుగుల నాగఫణి శర్మ గారు, బృహత్ ద్విసహస్రావధాని - శతజయంతి పురస్కారం.

2023 డా. రసరాజు గారు, ప్రముఖ పద్య, గేయ కవి.

2024 శ్రీ వి.యస్.ఆర్. మూర్తి గారు, ఆధ్యాత్మిక వేత్త, నండూరి వారి శిష్యులు.

2025 డా. పులిగడ్డ విజయలక్ష్మి గారు, ప్రముఖ పద్య కవయిత్రి.

2026 డా. కె.వి. రమణాచారి గారు, సాహితీవేత్త, విశ్రాంత ఐ.ఏ.ఎస్. అధికారి.

నండూరి రామకృష్ణమాచార్య శతజయంత్యుత్సవము

మహాకవి నండూరి రామకృష్ణమాచార్యులు గారి 'శత జయంతి మహోత్సవా'న్ని (2021- 2022 లో 'కోవిడ్' ఆటంకం కారణంగా) 2023 లో హైదరాబాదు నాంపల్లిలో ఉన్న తెలుగు విశ్వవిద్యాలయం ఆడిటోరియంలో రెండురోజుల పాటు వైభవంగా నిర్వహించుకొన్నాం. నాటి కార్యక్రమములు:-

పద్య నివాళి

01.డా. ఆచార్య ఫణీంద్ర "నీకు శిష్యుడన్న ఒకే పతాక చాలు ... "

ఎవ్వాని భావాల కివ్వేళయే గాక
భావియున్ తల వంచి ప్రణతు లిడును -
ఎవ్వాని కావ్యాల నిముడగా వస్తువై
ధరణిలో అణువణ్వు తపన పడును -
ఎవ్వాని మాటయే ఇలలోన చాటువై
నరుల నాల్కల పైన నాట్య మాడు -
ఎవ్వాని కీర్తి మహీ మండలమ్ముపై
దశ దిశాంతమ్ములన్ దాటి సాగు -

అట్టి నండూరి వంశార్ణ వైక సోమ!
రామకృష్ణమాచార్య సన్నామధేయ!
నీకు శిష్యుడన్న ఒకే పతాక చాలు -
ఎత్తి నడయాడి లోకాల నేలుకొనగ!

కువలయమున నున్న కుటిల నీతిని ఎత్తి,
కుండ బ్రద్దలట్లు కొట్టి చూపి,
అభ్యుదయ పథమ్ము 'నాలోచనము' పేర
వెలయ జేసితి 'వధి వేమ'నగుచు!

ఎలమి డెబ్బదేండ్లకు పైన ఏకధాటి
పద్య రత్నముల్ సృజియించి ప్రణుతి కెక్కి
నట్టి 'నండూరి రామ కృష్ణా'ఖ్య సుకవి!
మహిని పద్యమ్మునకు నీవు మారు పేరు!

అతుల కవీశ్వరా! సుకవితాంబకు ముద్దుల పట్టి! పండిత
స్తుత ఘన సాహితీ కుసుమ శోభన వాటిక యందు మేటి క
ల్ప తరువునై, సుధా రస మపారము చిప్పిలు పద్య సత్ఫలాల్
శతము లొసంగితో! పలుకు శాసనమౌ గురుదేవ! మ్రొక్కెదన్!

గంగకు నర్ఘ్యం బిడుటకు

గంగా తోయము నొకింత గైకొనినట్లున్ -

ఖ్రింగగ నీ బోధ మతిని,

పొంగారిన కవితల నిను పూజింతు నిదే! #

~~~~~~01

02.డాక్టర్ రాధశ్రీ

"కంద 'నక్షత్రమాల'లో కవికుల తిలకుడు"

నండూరి రామ కృష్ణుడు

నిండగు గోదావరివలె నిర్ఝర శైలిన్

పండిన తన యనుభవమును

'పండు'గ నందించినాడు పద్య హృదయుడై !!

ఆతల్లి వెంగమాంబకు

ఆతండ్రికి శోభనాద్రి ఆచార్యునకున్

జాతకుడై జన్మించెను

జాతికి చేతనము నొసగు సత్కవివరుడై !!

ఆగరపవరమునందున

ప్రాగాకాశమున బాలభానుని పగిదిన్

నాగాభరణుని దయతో

వాగీశ్వరి ప్రియసుతునిగ ప్రభవము నొందెన్ !!

ఆకోరుకొండ యందున

ప్రాకటముగ జదువబూనె ప్రాథమికముగన్

చేకూర్చుకొనగ జ్ఞానము

దూకెను హైస్కూలు లోన దోషాకరుడై !!
~~~~~~

ఆ విజయవాడ నందున
ధీవిభుడగు విశ్వనాథ దీవెన గొనుచున్
పావనమగు పద్యమునకు
జీవిత మంకితము జేసె చిన్మయగుణుడై !!

స్నాతకుడై,పిమ్మట-చే
యూతల నందించ స్నాతకోత్తరుడగుచున్
జోతలగొని ఏ.యూ.కే
చేతము గలిగించినాడు స్విన్నాత్ముండై !!

మేదురమగు శోధనకై
వేదిగ మైసూరు విశ్వ విద్యాలయమున్
వేదికగా నిల్పుచు-ప్రతి
పాదించెను విషయచయము పరిశోధనకున్ !!

ఆంధ్రోపన్యాసకునిగ
నాంధ్రా ప్రాంతమ్ములందు నాచార్యుండై
ఆంధ్రముతో బాటుగ-కా
వ్యాంధ్రమ్మును నూరిపోసె నాంధ్రావనికిన్ !!

చీరాల,యనంతపురము
పేరెన్నిక గన్నయట్టి భీమవరంబున్
తీరగు టీ పీ గూడెము
నేరుగ గురుబోధ వినెను నిశ్శబ్దముగన్ !!

చిత్తూరునకు,విశాఖకు
చిత్తము లలరించు రీతి చేతన నిడ-పూ
గుత్తులతో నా నగరము
లత్తరులుగ చిలకరించె నాప్యాయతలన్ !!

అనయమ్మన్నవితరణను
తన విధిగా నెంచి మిగుల తాదాత్మ్యముతో
నొనరించిన గురుపత్నిని
ప్రణతులనిడి కొలిచెదను సుభద్రాదేవిన్ !!

తిక్కన్న భారతమ్మును
మిక్కిలిగా గౌరవించి మించిన ధృతిలో
తిక్కన్న సోమయాజికి
ప్రక్కన నిలుచుండ గలిగె పండిత నుతుడై !!

శారద కృపతో కవితకు
తారాతోరణ మమర్చి తనదగు శైలిన్
ధీరునిగ ప్రగతిగీతను
తీరుగ వెలయించిన గురు దేవుని గొలుతున్ !!

క్రొత్తగ యాలోచనమును
మెత్తగ వెలయించి శీర్ణ మేఖల వోలెన్
చిత్తరువుగ చిత్రించుచు
మత్తును గలిగించినట్టి మాన్యుని దలతున్ !!

వ్యాసుడు చెప్పని గాధను
భాసురముగ నూహసేసి పాఠకతతికై
మోసులు వారెడి కవితగ
వ్రాసిన సుకవీశ్వరునకు వందన మిడెదన్ !!

భారతకధ నాంధ్రములో
తీరిచి దిద్దిన ఘనునిగ ధీమాన్యునిగా
తీరగు భావములు నుడివి
కీరితి గొన్నట్టి రామకృష్ణుని దలతున్ !!

భీమవరములో నింటికి

ప్రేమగ కవితాప్రభాస పేరిడిన ఘనున్

సామాన్యుని నాలుకపై

తేమగ కవితను నిలిపిన ధీమతి నెంతున్ !!

నిత్యము గొనియాడుచు-నౌ

చిత్యముతో గొలుచు నమరజీవుల కొరకై

ముత్యాల గొడుగు పట్టిన

స్తుత్యుని గొనియాడుచుంటి శోభిత మూర్తిన్ !!

అల గోదావరి తటిలో

కలలో జ్యోత్స్నాభిసారికలతో సతమున్

పలురీతులుగా చర్చలు

సలిపిన భావుకుని ధర్మచక్రము నెంతున్ !!

కారణ జన్ముండు మహా

వీరశివాజీ చరితను ప్రియమగు రీతిన్

ధీరోదాత్తముగ నుడివి

కీరితితో వెలుగు రామకృష్ణుని దలతున్ !!

తిరుమల వాసుని దయతో

పరిపరి విధముల కృతులను పరిరక్షింపన్

తిరుపతి ప్రచురణ లందున

కరసేవ నొనర్చినట్టి కవివరు నెంతున్ !!

వర'పుష్పవిలాపము'తో

కరుణను జిలికించినట్టి కవితిలకుండౌ

కరుణశ్రీ మిత్రుండై

వరలిన విఖ్యాత కవికి వందన మిడెదన్ !!

~~~~~~02
~~~~~~

*****03.డా. వెనిగళ్ళ రాంబాబు*****

"సామ్యవాద మహర్షి !"

నండూరి రామకృష్ణులు
పండిత ప్రాచార్యవరులు ! పద్య కవీంద్రుల్ !
నిండెను యశస్సు తారా
మండలమే ! నోటి వాక్కు మంగళకరమే !!

అమరులౌ స్వాతంత్ర్య సమర యోధుల వంశ
సంజాతమా ! మిమ్ము సన్నుతింతు !
సంస్కృతాంధ్ర వధాన శక్తి పీఠము మీరు !
ఆచార్య ధీవరా ! అంజలింతు !
అద్వితీయమ్ము మీ ఆంగ్ల వైదుష్యమ్ము !
సంస్కార రసధునీ ! సన్నుతింతు !
భాష్యకార్లను మించు శిష్య సంతతి మీది !
అధ్యాపకోత్తమా ! అంజలింతు !

స్వర్ణ సౌజన్య శిఖరమా ! సన్నుతింతు !
సౌమ్య సామ్యవాద మహర్షి ! సన్నుతింతు !
ఆత్మ యోగీ ! విరాగి ! మీకంజలింతు !
అరుణకిరణాల చరణాలకంజలింతు !!

మార్చవచ్చును ఊర్లు ! మార్చవచ్చును కార్లు !
మార్చరాదన్నారు మాన్య సతిని !
ఆడంబరమె కాని ఆశు కవిత్వమ్ము
సరసు కాదన్నారు స్నానమాడ !
మరణమైనను గాని ధరణిని మంగళా
శాసనమన్నారు సాహసించి !
జ్ఞాన దీప్తిని పంచు మానవత్వము చాలు
మరచిపొమ్మన్నారు మతము నైన !

వేద వాఙ్మయమ్ము, వేమన్న వాదమ్ము,
కొంత హేతువాద చింతనమ్ము
హాస్య చతురత లనవశ్యమ్ము సంధించు
వ్యాస ! శతజయంతి వందనమ్ము !! #

ఇరువురు రాష్ట్రపతులచే
సరియన్నది లేని రీతి సత్కారములన్
కరివరదుని కృపచే-స్వీ
కరణమ్మొనరించినట్టి కర్మరు నెంతున్ !!

అధికారాంధ్ర మహాసభ
కధిపతియై నిలచి ప్రజల కతిమధురంబౌ
సుధధిగ పద్య సరస్సు(సదస్సు)ను
ప్రధితము గావించె ననుచు ప్రస్తుతి జేతున్ !!

పాయని నవ భావముగా
"చేయంగా వలయు గురువు శిష్యుని బూజన్
ధీయుతముగ"నని నుడివిన
శ్రేయోగుణనిధిని గొలుతు స్విన్న మనస్కున్ !!

అర్వాచీన కవిత్వపు
నిర్వచనమ్మగుచు నిలచి నేర్పు దలిర్పన్
పర్వతనేని ఉపేంద్రకు
సర్వము బోధించినట్టి స్వామిని గొలుతున్ !!

ప్రగతిని గోరెడి వానిని
తగదీర ఫణీంద్రకవిని తన శిష్యునిగా
జగతి కొసంగిన విబుధుని
అగణిత భావుకుని గొలిచి యంజలు లిడెదన్ !! #

~~~~~~03
~~~~~~

*** 04.మరుమాముల దత్తాత్రేయ శర్మ***   "నడిచే పద్యము నందూరి"

సూర్యుడవై శుభంకర సుశోభల కావ్యపు కాంతులీను వా
గ్గుర్యుడవై రసోచిత మధూదయ వాఙ్మయ రాశివోసి సౌం
దర్యము గూర్చి భారతికి ; తన్మయమొందిన రామకృష్ణమా
చార్య! త్వదీయ పద్యములు చాలును మ్రోగగ తెల్గు గుండియల్ !

మంచి మనస్సు; మాధ్వీక సమంబు వచస్సు; సితాంబుజాత ర
మ్యాంచితమౌ యశస్సు; దరహాస విభాసితమౌ మహస్సు; శో
భించిన మీ వయస్సు ; కవితేందిర మెచ్చ కవిత్వ శీధు వం
దించిన మీ తపస్సునకు హృజ్జనితాదర భక్తి మ్రొక్కెదన్ !

ఎవ్వాని పద్యమ్ము రవ్వలై రాజిల్లి
    ఆంధ్ర వాఙ్మయ శోభలవని నిలిపె !
ఎవ్వాని సౌహృద మెంతేని రాణించి
    పాండితీలోక ప్రభాసమయ్యె !
ఎవ్వాని రస కృతుల్ ఏపార చదివిన
    కచ్ఛపీ కింకిణీ కళల నీనె !
ఎవ్వాని సరసోక్తి పువ్వులై విరబూసి
    ఆలోచనా లోచనమ్ములయ్యె!

అతడు నందూరి రామకృష్ణాఖ్య సుకవి !
ఆత డాచార్య వర్యుడై జోత లంది,
సుకవి బృంద బృందారక శోభ నలరె !
పద్యమన్నను ప్రాణమై బ్రతుకు నిచ్చె !

మీ కవితామృత ధారల
లోకము సుశ్లోక మయ్యె ! లోపలి వ్యథలున్
తోకలు ముడిచెన్; కనుకనె
నాకము మిము పిలిచెనేమొ నందూరి కవీ !

వడివడిగ సుడులు సుడులుగ
గడబిడ గలిగించు ఆంధ్ర కంటక తతికిన్
వడిగ కుఠారమ వైతివె
నడిచెడు పద్యమ్ము వగుచు నండూరి కవీ! #

~~~~~~04

05."కవిమిత్ర" వి.వి. సత్యప్రసాద్ "తెలుగు వారి అభిమానకవి"

కం: నండూరి కృష్ణ మార్యులు
మెండైన కవిత్వమందు మెరసిన ఘనులై,
కొండంత కీర్తి వడసి, య
ఖండముగా తెలుగు వారి ఘనతను నిలిపెన్!

సీ; 'ఆలోచనము"నందు ఆటవెలది వ్రాసి,
సుకుమారశైలిని చూపెనతడు
ప్రౌఢమౌ పద్యాలు గాఢమై నిలచె, "తా
రాతోరణము"నందు రమ్య కవిత,
బిందుసారుని నాటి ప్రేమ గాథను తెచ్చె
"ధర్మచక్రం"బునం దతిశయించె,
ఉత్తమోత్తమమైన "జ్యోత్స్నాభిసారిక"
స్వచ్ఛమౌ ప్రణయ తత్త్వమ్ము తెలిపె!

తే.గీ: నృత్య నాటిక "గోదావరి" ని రచించె!
సత్యమగు మాట"శ్రమయేవ జయతె" వ్రాసె!
రేడియో నాటిక లవేవి లెక్క లేదు!
ప్రతి పదంబున రసవైభవంబు నిలిపె!!

సీ:: ఆంగ్లంబునందు "మహాభారతము" వ్రాసి
పశ్చిమంబున మన ప్రతిభ చాటె!
'గాంధీ తరమ్ము"ను కమ్ర రీతిని ఆంగ్ల
మందురచించి ఆనందపరచె!
~~~~~~

"ఛత్రపతి శివాజి" చరితను నాటక
మ్ముగ వ్రాసె!అనువాద ములను పొందె!
'"ప్రగతి గీత"నువ్రాసె!రామకృష్ణుని పేర
ఆటవెలదులెన్నొ తేటపరచె!

తే.గీ; అతని ఆలోచనము లందు హాస్య మలరు!
అతని ఆలోచనము నందు వ్యంగ్యమలరు!
అతని ఆలోచనము నందు అమృత వాక్కు
లన్ని సత్యసూక్తములుగ నలరు చుండు!! #

సీ: కవయిత్రు లెవరైన కనిపించి నంతనె
అపర సరస్వతులనుచు తలచు,
పద్య కవులు వచ్చి పద్యముల్ వినిపింప
తలయూచి తగు సూచనలను తెలుపు,
సామాజికాంశముల్ సరసంబుగా, హాస్య
ధోరణి తో చమత్కారములను
వ్యంగాస్త్రముల తోడ నాహ్లాద పరచుచు
పరవశింపగ జేయు పాఠకులను,

తే.గీ:: సర్వ జన సమ్మతంబగు సరస కవిత,
మాతృభాషాభిమానంబు, మహితమైన
దేశభక్తిని చాటు సందేశములను,
నీతి సూక్తంబులను జెప్పి ఖ్యాతి గాంచె ! #

~~~~~~05

****06. ముద్దు రాజయ్య*** **స్మృత్యంజలి**

తే. తెలుగు సాహిత్య వారిధిం జిలికి చిలికి
యందునంగల యమృత ఫలాళి నెల్ల
తెలుగు ప్రజలకు పంచిన ధీవరేణ్య!
కీర్తిచంద్రికా భ్రాజితమూర్తి!నతులు!
~~~~~~

రామకృష్ణమాచార్య! విలసిత సుగుణ!

తే. తెలుగు పద్యమ్ము స్థిరముగా నిలువ నాంధ్ర
పద్యకవితా సదస్సు స్థాపనముచేసి
జీవితాంతము కృషియెంతొ చేసినట్టి
కవివరేణ్య!యంజలులు విఖ్యాతశీల!

తే. ఛాత్రులం గాంచుచున్ ప్రేమ పుత్రులట్లు
గృహము నందున నుంచి వరిష్ఠ విద్య
నేర్పి మీయంత వారిగా నిలుప ధరణి
జతనముం జేసితిరి, వారు ప్రతిన బూని
మీ మహత్త్వంబు చాటగా భూమి నెపుడు.

శా. మెండౌ ప్రేమసుధల్ చెలంగ మది పేర్మిం దాల్చకం గర్వమున్,
నిండౌ ధీపటిమమ్ముతో మదిని శాంతిం దాంతి భాసిల్ల ను
ద్దండ ప్రాఢిమ భాషపై దనర విద్యావంతులు న్మెచ్చెడిన్
నందూర్యన్వయవార్ధిచంద్ర!గుణసాంద్రా! దేశికా! అంజలుల్! #

~~~~~~06

07.శ్రీ చింతా రామకృష్ణారావు నందూరి కృష్ణమాచార్య సుకవికి శ్రద్ధాంజలి

శా. శ్రీ నందూరి వరాన్వయున్, బుధనుతున్, శ్రీరామకృష్ణాఖ్యునిన్,
జ్ఞానోద్భాస కవిత్వసాగరుని, లోకజ్ఞాన సంపన్నునిన్,
ప్రాణంబై సుజనాళి చిత్తములలో వర్ధిల్లు దివ్యాత్మున్ నే
నీనాడీ సభలోన గొల్చుట వరంబే నాకు చింతింపగన్.

మ. నడిచే పద్యమటంచు కీర్తిగని రీ నందూరి సద్వంశజుల్,
వడిగా పద్యము వ్రాయుటన్, మహితమౌ ప్రఖ్యాత భావప్రభన్
నడుపన్ పద్యములందు నేర్పరిల యీ జ్ఞానప్రభారాశి, సం
దడిచేయన్ మదులన్ రచించె కవితల్ నవ్యాంధ్రసూర్యుండనన్.
~~~~~~

సీ. రచియించినారు తారాతోరణమ్ము నా -
లోచనమ్మును కవులు నుతియింప,
ప్రగతి గీతరచించి ప్రఖ్యాతి గనినారు,
ధర రచించిరి కవితాప్రభాస.
ముత్యాల గొడుగును ముచ్చటగావ్రాసె,
కచ్ఛపీకింకిణీకంబు వ్రాసె,
జ్యోత్స్నాభిసారికన్ ద్యోతకంబుగ వ్రాసె,
ధర్మచక్రము వ్రాసె ధాత్రి మెచ్చ,

తే.గీ. ఘనత నొప్ప కావ్యాలోకనను, శివాజి,.
వ్రాసె గోదావరిని,.గాంధి వాసికెక్క,
వర కవిత్రయ పద్యశిల్పంబువ్రాసె,
రమ్యమౌ మహాభారత్ వరలగ వ్రాసె.

శా. ధారాపాత సుధాస్రవంతి కవితల్, తత్వంబుతో నొప్పచున్
చేరన్ సజ్జనపాళికెల్ల, ఘన రాశీభూత దివ్యార్థముల్
పారున్ మానస వీధులందు, కవనోద్భాసంబు వర్ణింపగా
లేరెవ్వారలు, రామకృష్ణ కవితన్ క్లేశంబె కన్పించదే.

తే.గీ. శతజయంతీ మహోత్సవ సమయమందు
రామకృష్ణమాచార్యు సుధామునకును
శ్రద్ధతోనంజలించెద చక్కగాను,
వందనంబు చేసెద నందరికిని. #

~~~~~~07

08.కుంతి (కౌండిన్య తిలక్) నందూరి కృష్ణమార్యునికి పద్య నీరాజనం!

కం. నిండైన సాధు శీలా!
పండిత శ్రేష్ఠా!సుమధుర పద్య సు కవితా
భండన భీమా!మద్గురు
నందూరి కవీశ్వర! శత నతులను గొనుమా!
~~~~~~

తే.గీ. సరస రస మధుర కవితా సంపుటములు;
ధాటి యగు భావ గుంఫిత నాటకములు;
లక్షణ, విమర్శ గ్రంథముల్ రచన జేసి,
మింటి యెత్తున ఖ్యాతిని గొంటి వీవు!

ఆ.వె. కవన గగనమందు కమల బాంధవు డీవు!
భాషణమున ఆది శేషు డీవు!
మమత, నవత, సమత మానవతల కల
బోత యైన నిత్య పూజ్యు డీవు!

తే.గీ. సంస్కృతాంధ్ర భాషలలోన స్రష్ట వీవు!
దీక్ష నాంగ్ల రచన నారి తేరి తీవు!
రాష్ట్ర, ఉప రాష్ట్రపతుల కరకమలముల
చేత సత్కారముల నొంది చెలగి తీవు!

సీ. "జంధ్యాల పాపయ్య", "జాషువా"తో
"నవ్య సంప్రదాయ కవి"గ స్థాన మొంది -
ఘన కవీంద్రుల కావ్య గ్రంథాల కుత్తమ
పీఠకల్ గూర్చెడి మేటి వగుచు -
శిష్య ప్రశిష్యుల చేదోడుగ నిలిచి
ఉత్తేజ పరిచెడు యొజ్జ వగుచు -
అధికార భాషకు నధ్యక్షుడ వగుచు -
"ఆంధ్ర పద్యకవిత" కాప్తు డగుచు -

ఆ.వె. కమ్మనైన తెలుగు కావ్య గగనమందు
వెండి వెలుగు గూర్చు విధుడ వగుచు -
నిత్య సత్య కీర్తిని నిలుపు కొంటివి!
కేలు మోడ్తు మయ్య!కృష్ణ మార్య! #

~~~~~~08

09.కుసుమ కుమారి "పూజ్యులు నండూరి రామకృష్ణమాచార్యులకు జయంతి నివాళి!"

సీ. తెలుగు భాషా సేవ తీరుగా నొనరించి,
శారదోపాసన సలిపినారు!
~~~~~~

విశ్వనాథార్యుల వినయంపు శిష్యులై,

సాహితీ సేద్యము జరిపినారు!

'రస రాజధానిలో' రాత్రి పగలనక,

కావ్యగోష్టుల జన్మ గడపి నారు!

పదవులు బిరుదులు పర్వెత్తి మిమ్ముల,

కౌగలించె కనగ కనుల పంట!

తేటగీతి: పుత్ర ప్రేమల శిష్యుల ప్రోత్సహించి,

వారసత్వ సంపదలను వసుధ కిడిరి!

వందన శతము నందూరి వంశజునకు!

రామ కృష్ణమాచార్య వరా! నమోస్తు! #

~~~~~~09

10.గొడవర్తి సంధ్య "నందూరి వారికి అక్షర నివాళి"

ఉ. పుణ్యము సేసెనేమొ ముును, పొల్తుక "వెంగమ" భవ్య కీర్తితో

గణ్యత గాంచు పుత్రునిగ కన్నది! తండ్రిగ "శోభనాద్రి"యున్

మాన్యత నొందె! "తత్ఫలితమా!" యన నీవయి కావ్యకర్త గాన్ -

ధన్యత పొందె నాంధ్ర కవితాఢ్యుల వ్రాతము "రామకృష్ణయా"!

చం. కవి వృషభా! నమస్సులివె - కావ్య విపంచిక తానె వచ్చి, క

మ్ర వరము లీయగాన్ - ఘన మరాళ విహారిణి కీవు పద్యమి

చ్చు వరము నొందినాడవు! సుశోభిత శిష్య ప్రశిష్య బృందమే

అవిరళమౌచు వ్యాప్తి గొనె నాంధ్ర కవిత్వ ప్రపంచమందునన్!

చం. తలుపుల మీద పద్యముల - ధామమునన్ లిఖియింప జేసి, నీ

తలపుల లోన నిల్పుచు సుధారస పూర్ణములైన కావ్యముల్ -

అల "కవితాప్రభాస" యను నా గృహ సీమకు స్వాగతం బటన్

పిలిచితొ వాక్సతీమణిని ప్రేమము, భక్తియు మీర మ్రొక్కుచున్!
~~~~~~

చం. తమ మది యెంతొ మెత్తన! కృత ప్రతి పద్యము నంత కంటెయున్!
తమ ప్రియ శిష్యులన్న నెడదం గల ప్రేమము మెత్త మెత్తనౌ!
తమ గురువైన సత్కవి, సదాశయ పూర్ణుడు - "విశ్వనాథ" పై
విమల సుభక్తి జూపితివి వెండియు మెత్తనయౌ విధేయతన్! #

~~~~~~10

11.శంభుని కుమార్ "నండూరి రామకృష్ణ"

తే.గీ. సంస్కృతాంధ్రమాంగ్లాలలో సారమంత
తెలిసి కైతల నద్దిన తీరు గాంచి,
చదువులమ్మయే పులకించె సత్కవీంద్ర!
రామ కృష్ణమాచార్య ! నీరాజనమ్ము!

కం. అనితర సాధ్యమయిన మీ
ఘనమౌ సాహిత్య రాశి ఘనతను చాటెన్!
కన నందు "శీర్ణమేఖల
మను నాచంద్రార్కము నిల మాన్యత గనుచున్!

సీ. పద్య కవిత్వ కల్ప తరువుగా నిల్చి
పద్య పరిమళముల్ పంచితీవు!
క్రొత్త పుంతలు ద్రొక్కు గొప్ప సుకృతులతో
ప్రాజ్ఞుల మెప్పొంది వరలి తీవు!
దీనజనావళి తీరని వ్యధలకు
కన్నీరు గార్చిన కవిత వీవు!
సాహితీ స్రష్టల సరసన వెలిగిన
తెలుగు తల్లి నుదుట తిలక మీవు!

తే.గీ. ఉత్తముడ, వోర్పరివి, మంచి ఒజ్జ వీవు!
బ్రాహ్మి మానస పుత్ర! శ్రీ స్వర్గ ధామ!
సాహితీ జగ న్నాయక! శాశ్వత యశ!
ప్రణతి గొనుమిదే "నండూరి రామకృష్ణ"! #

~~~~~~11

తారాతోరణము

“క్రొత్తపాతల మేలు కలయిక ”

తొలి ముద్రణ

కట్టమంచి రామలింగా రెడ్డిగారి

ఆముఖము

శ్రీ నందూరి రామకృష్ణమాచార్యులు వ్రాసిన యీ ఖండ కావ్యముల సంపుటి యఖండరసస్ఫుటము. ఇందలి ఖండములలోని వస్తువు నిస్తులమై సమస్తవిషయ విన్యస్తమై యున్నది. జీవిత సూక్తము, ఓం శాంతి శ్శాంతిశ్శాంతిః, ఆనందశ్రుతి మొదలగునవి ఉపనిషదుక్తులను తలపించుచున్నవి. ఆరాధన, తెనుగుతల్లి, క్రై వారము, అర్ఘ్యాంజలి మొదలగునవి పూజావిధానమును సన్నిధానపఱచుచున్నవి. ప్రశ్న, మొదలైనవి నవ్యమైన భావసహిత కవిత్వమును నిరూపించుచున్నవి.

శైలియందును శబ్దజాలము నందును ఛందోమార్గము లందును క్రొత్తప్రాతల మేలుకలయిక గనుపట్టుచున్నది.

మైసూరు　　　　　　　　　　　　　　　　　　　　　　　　　కట్టమంచి రామలింగా రెడ్డి

9-12-1949

రచయితకు కవితా కర్పూర నీరాజనము

ఎవ్వాని గళములో నవ్వుకొన్నది

నందనారామ పుల్లమందార వల్లి;

ఎవ్వాని కలములో నివ్వటిల్లెను

విశ్వ భారతీ మంజు మంజీర రవము;

ఎవ్వాని చెలిమిలో నివ్వాళు లెత్తెను

పర్దాలు లేని సౌహార్ధలక్ష్మి;

ఎవ్వాని కలిమిలో పవ్వళించెను

సుప్తగుప్తదాన వ్రతప్రాప్త తృప్తి;

అతడు నండూరి వంశ పయః పయోధి

చంద్రముడు రామ కృష్ణమాచార్య సుకవి;

గద్యపద్య తారాతోరణా ద్యనేక

కావ్య నిర్మాణ చాతురీ సవ్యసాచి.

-కరుణశ్రీ

నీవొక సాహితీఖనివి; నీ సహవాసముచే అపూర్వమౌ

భావములన్ సృజించి, నవవాఙ్మయవీథుల సాహితీప్రియం

భావుక చక్రవర్తులయి వర్ధిలు శిష్యుల గాంచినావు; పుం

భావ సరస్వతీ ! తెలుగు బాసకు దిద్దుము తీరుతీయముల్.

శ్రీ పోలాప్రగడ సత్యనారాయణమూర్తి

అలయక ప్రాత క్రొత్తలగు అద్భుతనందన కాననంబులం

గలయఁజరించి సర్వసుమగంధ మరందములాని, పేశలో

జ్జ్వల కలగాన మాధురులఁ బంచెడి నిత్యమధువ్రతుండవై

వెలసితి రామకృష్ణ సుకవీ! నవకావ్య సరోజ భారవీ !

శ్రీ వావిలాల సోమయాజులు

కవి ప్రభాసా' కమల శ్రియం దధ

త్యా ప్నోతు కల్యాణ పరం పరాశ్చ,

యస్యాతుమ్   గుంజన్మధు కంఠవాచ:

ప్రాచుర్యతాం యాంతి కవీంద్ర భృంగాః

కానిమ్మోయి కవీంద్ర! నీ యతిథి సత్కారమ్ము నీ యింటిలో

వాణిపాద గలంగలన్మ ధుర నిక్వా ణమ్ముతో, ఇందిరా

పాణి ప్రస్ఫుట పద్మగర్భ మధుసంపాతమ్ముతో, నిత్య క

ల్యాణమ్ముల్ మఱి పచ్చతోరముగా ఆచార్యమిత్రా ! యికన్.

శ్రీ ఇంద్రగంటి హనుమచ్ఛాస్త్రి

మీ కవితా ప్రభాస; పుడమిన్ వసుధైక కుటుంబి సత్కవి

శ్రీకరమై కళాభ్యుదయ శీధుసుధారస రమ్య వాగ్ఝరీ

శీకరమై ప్రభుత్వమును జేయుచునుండు సదా నవాంధ్రలో

మీ కవితాప్రభాస గృహమేధికి, వీధికి వెల్గు సర్వదా.

శ్రీ బోయి భీమన్న

ధైర్యమ్ము రొమ్ము విచ్చినది,

ధర్మము త్రాసున తూగె,

అంచి తౌదార్యము వ్రేళ్లుపాతుకొనె,

దక్షత పీఠమువైచి నిల్చె;

రామకృష్ణమాచార్యుల

గుండెలోతుల ప్రసన్నతలో

కవితా ప్రభాసలో.

శ్రీ గాడేపల్లి కుక్కుటేశ్వరరావు, అష్టావధాని

కోరి వరించే నిన్ను పలుకుం జెలి

మెచ్చి స్వయం వరాన నం

దూరి కవీ! వెలార్చితివి

ఉజ్జ్వల తారల తోరణమ్ములన్

భారతి కీల్జడన్ హెుయలు వారు

సహస్రపత్ర కల్హారము

నీ కవిత్వము గదా;

ప్రథిత ప్రతిభా చతుర్ముఖా!

గరువ మొకింతలేదు; అధికారి నటంచు బడాయి లేదు, సం

బర పడిపోవు చిత్తము, స్వభావము తియ్యని పాలమీగడే;

సరసత మూర్తి దాల్చిన వచస్వి, మనోజ్ఞ రసజ్ఞమాన సాం

తరముల సాహితీద్యుతి, సుధాకవిరా డజరామరుండహెూ !

-శ్రీ జంధ్యాల వేంక టేశ్వరశాస్త్రి (శాంతి శ్రీ)

తీయతీయని తేట తెన్గు కైతలు గూర్చి

ఆంధ్రమహాదేవి కంజలించే

నాగ స్వరము నూది నవ్యవిద్యార్థులం

బట్టి దేశిక సార్వభౌము డయ్యె

కవులకు 'పెద్దన్నగారు గా" సాహితీ

లోకాన ఉత్తమశ్లోకుడయ్యె

నేలనాలు చెఱుంగు లేలజాలిన శిష్య

సంతతిఁ బడసి ప్రశస్త మెఱసె

పండితాగ్రసరుడు నండూరి కృష్ణమా

చార్యవర్యుడడుగో ! జానులంటు

బాహులెత్తి , కట్టె భవ్య "తారాతోర

ణమ్ము" వాణి యింటి గుమ్మమునకు.

శ్రీ వాసిలి వేంకట లక్ష్మీనరసింహారావు

హృదయ మమృతసముద్రము; వదనము కవి

తా లతాంగికి నర్తనశాల; సదన

మతిథికోటికి నాటి ఋష్యాశ్రమము; వి

శాల వసుధాకుటుంబి ! నీ సాటి నీవె.

మా దేశికస్వామి మత్తేభగమనమ్ము

ఛాత్రపాళికి సదాచారశిక్ష

మాదేశికస్వామి మంద్రకంఠధ్వని

శిష్యరాజికి సుఖా సీనముద్ర

మాదేశిక స్వామి మధురానురాగమ్ము

కావ్యపాళికి **ధైర్యకంచుకమ్ము**

మాదేశికస్వామి మంగళాశీ రేఖ

కవి కుమారులకు మార్గప్రదర్శి

మా గురుస్వామి శుభ్రాంఘ్రి మండలములు

శిష్యతతి మౌళులకు సుమశేఖరములు ;

సహృదయుడు రామకృష్ణమాచార్య గురుడు ;

సాటి లేనట్టి కవితా కిరీటధారి.

భోజమహీమహేంద్రు ముఖముంగని, మున్, జడుడున్, కవిత్వ వి

భ్రాజితుడయ్యెనంచు వినుపల్కులు, నిక్కువమయ్యె; నీ ముఖాం

భోజముఁ జూచినంత, నెదపొంగెను తీయనికైత; యిట్టి దౌ

వ్యాజము కాక నేను కవినౌటకు వేరొక హేతువున్నదే!

శ్రీ శనగన నరసింహస్వామి

శ్రీ గురుం కవితాన్న శ్రీ దాయకమ్ రామకృష్ణకమ్

ఆచార్య పురుషం వందే శ్శిర సా ముదా ||

- **బ్రహ్మ శ్రీ మాడుగుల నాగఫణి శర్మ .**

శీర్ణ మేఖలా కావ్య సృష్టి కర్త ;

తెలుగు నధికార భాషగా తీర్చు నేత;

వేల శిష్యుల హృదయాల వెలుగు మాత;

రామకృష్ణుడు ధీరస రాజ్య దాత .

- డాక్టరు గరికపాటి నరసింహా రావు.

మనుష్య గంధర్వుడు

ఎన్నినాళ్లు బ్రదికె నెన్నేండ్లు బ్రదికెను
వయసు లెక్క పెద్ద ప్రశ్న కాదు.
కవిగ నాతడెన్ని క్షణములు జీవించె
అది గణింపుదదియే అసలు లెక్క

రామకృష్ణమార్యు రమ్య జీవిత
కార్య మందునట్టి క్షణము లలరు నెన్నా
కదలు నతడు సతము కవిత ఊపిరిగార
గుండె గుడిని దేవి కొలవుదీర

కమ్మసంపెగలును కప్రంపుతావులు
చిమ్ము పద్యములను చేసెనతడు
చిత్రకారుడయ్యె శిల్పియునయ్యెను
పద్యకవిత కొత్త బ్రహ్మయయ్యే

-ప్రసాదరాయ కులపతి

సరసమతి

తన చూపులోని స్నిగ్ధత శిష్యహృత్ కంజ వాత్సల్య సూర్య బింబమ్ముగాగ!
తనపల్కులోని మార్దవము వాఙ్మయ గంగ జనియించు నీహార మునగ పొలుప
తన దరహాస ముద్ర కవిత్వ గగన రాకాచంద్ర సాంద్ర విక్రాంతి గాగ!
తన కీర్తి శరదంబర నితాంత కుండ ముక్తాహార విదిత సంక్రాంతి గాగ!

అలరు విద్యార్థి కలకల్ప కంబగు మహర్షి
భూరి కరుణాస్ప దుండు నండూరి బుధుడు
సంస్కృతాంధ్రాంగ్ల నందనాం చద్విహార
సరసమతి రామకృష్ణమాచార్య సుకవి

-మేడసాని మోహన్

కృతి సమర్పణ ము

మే న మా మ

శ్రీమాన్ ఆత్మకూరి గోవిందాచార్యులుగారికి.

నీ యనురాగదీధితు లనిర్వచనీయ కవిత్వ భావముల్
నా యెదలోన నింపు అవినాకృతబంధములన్ వెలార్చి రా
మాయణశిల్పి త్యాగమహిమాన్విత పశ్చిమగౌతమీ ప్రజా
నాయక ! దుందుభీ సుభగ నాద మనోహరధీ రవాజ్ఞధీ!

తల్లిగతించె; లో టెపుడు తట్టదు నాకు; దయామృతప్రపల్
వెల్లువలైన చూపులను పెంచితి వీవు; కళారసర్షి మే
నల్లుడు ఖండగీతు లధునాతన వాఙ్మయ శిల్ప సీమలో
నల్లి కృతజ్ఞతాంజలుల నంకిత మిచ్చు పరిగ్రహింపవే !

నీ నయనద్వయీ ధవళనీరజ కోమల మందహాస రే
ఖా నవ సాంధ్యరోచి, నునుకమ్మదనమ్ముల తేనెవాకయౌ
నీ నుడికారపుం బలుకు నిగ్గుల దేలి, మదీయ మానసో
ద్యానము కాన్క వెట్టు సుమనోంజలి గైకొను మో కవీశ్వరా!

గాంధి ఋషివర్యు దివ్యశంఖారవమ్ము
దేశమంతట మ్రోగి ప్రతిధ్వనించి
నట్టి ఆ పవిత్ర ము హెూర్తమందు నీవు
తొలిపిలుపుకే ముందుకు వచ్చి దూకినావు.

రవి యస్త మింపని రాజ్యమేలు దొరకు
దాసోహ మనని స్వాతంత్ర్యర క్తి
ఊరూర విడియుచు ఉప్పు సత్యాగ్రహ
దండయాత్ర నడుపు త్యాగ నిరతి
అర్థశాస్త్రమ్ము రామాయణమును భార
తీయరాజ్యాంగము వ్రాయు నేర్పు
సమరీతిగా చెరసాలకు శాసన
సభకు నరిగిన నిస్స్వార్థపరత
తల్లిసేవకై అర్ధవస్త్రము ధరింప
ప్రజలు "అంగోస్త్రపాచార్యవర్య " బిరుదు
నిచ్చి, ప్రేమతో నిన్ను మన్నించినారు;
ధన్యజీవివి ! జనయిత్రి దాస్యముడిగె !

ఓ సుగృహితనామ ! మధురోజ్జ్వల కావ్యకళా విదగ్ధ వి
న్యాసములున్ స్వతంత్రతలు త్యాగనివేశము వెన్నతోడ అ
భ్యాసములయ్యె నీ సదనమందున; ఇంగువ గుడ్డలోని నీ
వాసనలెల్ల ; నీ చరణపద్మము దాపున నుంతు భక్తితో

ని దరిని జేరుటంజేసి నాదు బ్రదుకు
దిద్దుకో గల్గినాడ ఈదృశ విధాన!
నాసిక కడ గౌతమి తూర్పునకు స్రవింప
ఇంత నదియయ్యె ఒక సెలయేరు గాక !

అనుక్రమణిక

ఆరాధన
తెలుగుతల్లి
తారాతోరణము
నాగీతి
కైవారము
సాక్షాత్కారము
జీవిత సూక్తము
సూక్త వసంతము
సాంధ్యగీతి
అజ్ఞాత కౌంతేయము
అర్ఘ్యాంజలి
ఓం శాంతి శ్శాంతి శ్శాంతిః
నిరీక్ష
ఆనంద శ్రుతి
ఉగాది సుహృదభినందనము
శకుంతలానిర్గమనము
పుష్పబాణ విలాసము
మాతృదేవి
తపస్విని
శీర్ణమేఖల
వయస్విని
వేణుగీతి
ప్రేయసి
ప్రశ్న / స్వగతము
గానం
స్వాతంత్ర్య ప్రభాస
ఆనందసూక్తము

ఆరాధన నవమౌక్తికమాలికా

పూర్వాంభోనిధి కాళహస్తి నగరీ శ్రీ మన్మ హేంద్రాచలః
శ్రీ శైల ప్రముఖత్రిలింగ శిఖరీ ప్రాతర్నవోషస్వినీ!
కృష్ణా కంకణకింకిణి ఝుణఝుణద్ గోదావరీ కాంచికా!
ద్రాక్షా పేశల వాఙ్మయీ విజయతాం త్రైలింగపృథ్వీస్థలీ!

జయతు వింధ్యాచలకిరీటా
జయతు స్వర్ణముఖీ నదీమం
జీర శింజిత మంజు మంజుల
చరణ కంజాతా.

ధర్మశూరసుత ప్రసూతా
దేశభాషాతిశయ కవితా
రసనిభృత నిర్ఝయ సమేతా
జయతు ప్రియమాతా.

ఖడ్గవీరాః కార్యశూరాః
సాహితీ రణ సార్వభౌమాః
బోధిసత్వాస్తవ ప్రియసుతాః
పూజ్యమాతృధరే.

ఔత్తరాహ రసార్ద్రహృదయం
దాక్షిణాత్య విదగ్ధమేధా
తవ శుభగళే తరళమంగళ
సూత్రయుగళ దళే

యత్ర భాషణ కరం శుద్ధిః
యత్ర కరుణార్ద్రా నుభూతి:
తత్ర కృపయా సర్వదాస్మాన్
గమయ ప్రియమాతః

యత్ర దాస్యం నాస్తి భావే
యత్ర విశ్వ హితై క దీక్షా
కార్య రూపనిరంతరా స్యాత్;
తత్ర గమయ సదా.

హృద్విధేయా యత్ర ధిషణా
యత్ర హేతుః సంప్రదాయ సు
వర్ణ నిగళక బంధ ముక్తః
తత్ర గమయ సదా

****

సంగితార్ద్రా మధురసధుని కావ్యలావణ్యపూర్ణా
త్యాగబ్రహ్మప్రగదిత మహాగాన సామ్రాజ్యరాజ్ఞి;
శ్రీమన్నాగార్జున నగ కళాశిల్ప సాహిత్యధాత్రీ
విశ్వాదర్శా విజయతు విశాలాంధ్ర పృద్ధ్వీమతల్లీ .

తెలుగుతల్లి

కవులకంటె తుహినకర్పూరనిభకీర్తి

తెచ్చి రెవరు నీకు తెనుగు తల్లి!

సాహితీ తరంగ సంగీత రసధుని!

దేశభాషలందు తెలుగు లెస్స.

జయము జయము తెలుగు తల్లి

ప్రియ తమ ధాత్రీ మతల్లి!!

ఆరుణోదయ కిరణోజ్వల రాగ రచిత రంగవల్లి

పసిడి పలుకు పాలవెల్లి ! లలిత కళా కల్పవల్లి;

కడలి రేడు – కడుగును నీ

కాళ్ళను కెరటాల నీళ్ళ

కళ్ల కద్దు కొను - నీ తల

గగనము – ఉల్లాసముతో ,

వంశ ధార – నాగావళి

వసంత సౌరభములతో,

ధగ ధగ లాడును – నీ నును

సిగ – మల్లెల మాలలుగా,

గోదావరి పూదండగ

క్రాలును – నీ గళ మందున,

కృష్ణ వేణి – కింకిణీక

మణిమేఖల – మార్ మ్రోగును

చెన్నారును – స్వర్ణ ముఖీ

పెన్నలు మంజీరము లై

నీలో భారత దేశ పు

నాలుగు దిక్కులు కలిసెను !

సమన్వయ సవిత్రి నీవు !

సహన నేత్రి నీవు సదా

ప్రాజ్య మగధ రాజ్యములో – ఉజ్జయినీ గగనము లో

నీ విజయధ్వజ మెరిగెను – నీ దుందుభి నినదించెను;

జరిపి నారు – ఇక్ష్వా కులు – శత సహస్ర హల దానము

మా జనయిత్రివి నీవే ! మధుర ధరిత్రివి నీవే !

అక్షయ పాత్రవు నీవే ! అమృత చారిత్రవు నీవే !

పుట్టినారు నీ కడుపున – బోధి సత్వ మేధా వులు

సారస్వత సమరాంగణ – సార్వభౌమ బిరుదాంకులు;

దయావీర దానవీర ధర్మవీర ధన్యాత్ములు !

వాదాలకు వారధివై బేధాలకు స్వస్తి చెప్పి,

కొత్త పాతలకు కూరిమి కూడలివై వర్ధిల్లుము.

కవితా రస కళ్యాణీ ! గాణామృత మయ వాణీ !

సస్య శ్యామల గృహిణీ ! సర్వహితాభి లాషిణీ !

తారాతోరణము

తరిపి వెన్నెల పచ్చి ముత్యాల కోవ
లొలుకు కలికి క్రీగంటి చూపులు స్రవింప
విశ్వవీథుల మునిమాపు వేళ కట్టి
నావు తరళ తారాతోరణాల నీవు!

నీల సభోంతరాళ రమణీయ విశాల శర త్తమస్వినీ
ఫాలమునందు తారకల భాస్వర కాంతులు గాంచి విశ్వ
శిల్పాలయ మందు నీ రచన యంచు తలంతును కాని-అర్థమున్
పొలుపలేక సిగ్గుపడిపోదు నిరక్షరకుక్షి పోలికన్.

అలతి అలంతి కాంతుల విహాయస వీథులలో మిణుంగు పు
ర్వుల వలె తోచు తారకలు భూమికి; వ్యంగ్యరసధ్వని ప్రతా
న లలిత కావ్య శిల్పరచనా ప్రతిభా మహనీయ శేముషీ
కలిత కవీంద్రు భావమృదు కల్పన లట్లు స్వశక్తి గోపనన్.

ఈ రమ్యక్షణదానభోవలయ మం దీ నిమ్నగంభీర
తేజో రోచిస్సుల విశ్వగాన కవితాజ్యోత్స్నాప్రభా మందిర
ద్వారంబందు మహోత్సవంబున జగత్ కళ్యాణ దీక్షారతిన్
తారాతోరణముల్ వెలార్చితివి ఆనందోజ్వల న్మూర్తివై.

ఛందోబద్ధములైన స్వప్నములలో సౌదామనీమాలికా
సౌందర్యమ్ములు నింపు తావక కటాక్ష స్నిగ్ధ శోభాప్రభా
నందమ్ముల్ గిలిగించి కావ్యరసవిన్యాసమ్ము లస్మద్ హృదిన్
చిందుల్ ద్రొక్కగ పల్కరించితివి నీ చిన్నారి లే నవ్వులన్.

ఆ తెలిమబ్బు నీలితెర కవ్వల తోచిన వేగుచుక్కతో

ఈ తొలి సంజ తెమ్మెరల ఈ చిరు తారల వెల్గుత్రోవలన్,

లేత పసిండి కొందళుకు నిగ్గుల ముగ్గులు పెట్టుచున్న నీ

చేతిని నేటి కైన దరిసించితి ఓ జగదేక మోహినీ.

నీ యెల నవ్వు వెల్గుల కనీనికలన్ కవితాసుధారసా

మ్నాయ పవిత్ర కోమల నినాద పరంపరలన్ మనః శ్రవః

పేయముగా పఠించి వినిపించి రచింపగ నాజ్ఞ నిచ్చినన్;

వ్రాయగఁ బూనినాడ గరువారిన మేన అపౌరుషేయముల్.

తొల్లి కావ్యగీతుల నెన్నొ అల్లినట్టి

మేటి కవినంచు ఉప్పొంగి మించినాను;

నేడిక కవిని గానని నిజము దెలియ;

కవితగా నేను కరిగి పోగలిగినాను.

నాగీతి

నా గీతి నీ హృదిని ప్రేమపాశము చుట్టు

పూలమాలిక వోలె పెన వైచి పొంగించు...

ఏకాకివై యున్న' ఏకాంత సమయాన

ఆప్తమిత్రునివోలె అలవోక దరిజేరు...

పదిమందితో... పయన మగు సమయాన

ఏకాంతవేదియై విశ్రాంతి కల్పించు...

నీలాల నింగిలో నీస్వప్న విహగాల

మందమారుత మట్లు మబ్బు రెక్కలతో...

అవధు లన్ని వాటి తేజః ప్రపంచాలు

స్వేచ్ఛగా వేవేగ విహరింప పంపించు

దారి తెన్నులు లేక చిమ్మ చీకట్లలో

కన్ను గానక కుమిలి కారాడు కాలాన

ఆకాశ వీధిలో అరకుండగ నిలిచి

వెలుగు బాటలు చూపు ధ్రువతారయై...

ఈ గాన మాధురులు మృత్యుపాశములో

చిక్కువడి జీర్ణించి చెదరి పోయెడి వేళ,

నిర్భరానందమై నిత్యచైతన్యమై,

నీ గొంతులో వెలసి నిరవధికమై నిల్చు ..

కైవారము

గోదావరికి కల్కికుల్కుల నాట్య

విన్యాసములను నేర్పే నన్నయ కవి

గరువంపు మురువు వాల్ గనుల యంచుల నింప

తెనుగు వాణికి నే ర్పె తిక్కన కవి

మందార మకరంద మాధుర్యములు

తెల్గు పొలముల పండించె పోతన కవి

స్వర్గ లోకమునుండి పారిజాతము దించి

తెనుగు సాహితి నాటె తిమ్మన కవి

మువ్వ గోపాలు చిన్నారి మురళితోడ

తాండవింపగఁ జేసె క్షేత్రయ్యగీతి;

తెలుగు హృదయాల తంబురా తీగె మీటి

అమృత రస తరంగిణి జేసె త్యాగరాజు.

వెలమ బెబ్బులుల కత్తుల ఝుళిపింపుల

పులక లెత్తించెడి బుఱ్ఱకథలు

పలనాటి బాలురు పగతుర శిరసులు

బొంగరాలుగ త్రిప్ప పూర్వకథలు

పరచి వచ్చు పతికి పసుపు కుంకుమ బెట్టు

వీర పత్నుల నాటి వింత కథలు

పతితోడ ప్రాణాలు చితిమీద ఆహుతు

లర్పించిన సతుల ఆత్మకథలు

అచ్చతెనుగు హృదయముల అవతరించి

ఆట పాటలుగా అలనాటి నుండి

నేటికిని గూడ తంబురా మీటులందు

బ్రదికియుండె తెలుగునాటి పల్లెటూళ్ల.

ఏ యిక్ష్వాకుల నాటి వృత్తములొ యీ కృష్ణానదీ వాఃకళా

చ్ఛాయాస్వప్న పరంపరా శిధిలముల్ సాక్షాత్కరించున్ మహా

మాయామేదుర మేఘవాటికల శంపా మాలికా జ్యోతులై

మా యాంధ్రావని బౌద్ధశిల్పముల సమ్యక్ పూర్వసంభావనల్

మా నాగార్జున దేవు తత్త్వకవితామాధుర్యముల్ కృష్ణ వే

ణీ నాట్యామృతగానవాహినుల ఏ నిత్యత్వదివ్యప్రభా

పానఃపున్యములన్ వెలార్చినవొ యీ ప్రాచీనతాశిల్ప వి

జ్ఞానో పాసన తెల్గు నేల మృగతృష్ణారేఖలై తోచెడిన్.

సాక్షాత్కారము

నా శిథిల పర్ణ వాటికాంతరములందు
మబ్బు సందులలో చందమామ వోలె
పువ్వుటీరాల మధ్య దోబూచు లాడి
పలుకరించినను బదులు పలుక వేల ?

కవితకు - అసాధ్యమైన అర్థవిలసనము;
వీణకు - అగమ్యమౌ నాద బిందు లయలు;
మానసమున కందని భావమధురిమములు
అనుభవింతును నీ మౌనమందు దేవ!

కారు మొయిళ్ల దొంతరలు గ్రమ్మిన చీకటి మధ్య నా కుటీ
ద్వారము చెంత జీర్ణతృణతల్పమునన్ నిదురింప మేఘ గం
భీర మనోజ్ఞ గర్జనల పిల్చిన మేల్కొని కాంచినాను శం
పారమణీయ రోచుల భవత్ సుకుమార విరాట్ స్వరూపమున్.

మెలకువ వచ్చినంత మిరుమిట్లను గొల్పి భవత్తనూద్యుతుల్
వెలిగెను దిక్కులన్; వెలుగు వెల్లువ దృష్టిని మాపె ; అంగకం
బులు పులకించె లే మొగలి పొట్టల విచ్చిన రేకు లట్లు; అం
జలి నిడునంత ఎచ్చటికి చయ్యన పోయె దదృశ్యమై ప్రభూ!

జీవితసూక్తము

ఆశ లెండమావు లటంచు అనినయెడల
భయములున్ రజ్జు- సర్పవిభ్రాంతి గావె!
మిథ్యగాదోయి జీవితోన్మేష మెల్ల
పురుషకారమే యేకైక పరమపథము.

ముందు రాబోవు శుభదినములనుగూర్చి
తియ్యని పగటి కలలు చిత్రించుకొనకు!
జరిగిపోయిన నాటి సంస్మరణ లేల !
తాల్పు మిప్పడే నేటి కర్తవ్యదీక్ష.

బ్రదుకొక మాయదారి కల వంటి దటంచు తలంపకోయి కం
దుదలను గ్రమ్ముచున్నతడితో; తుదిలక్ష్యము వల్లకాడు; మే
నిది ఒక మట్టి బొమ్మ; కడ కియ్యది మట్టినె జేరునంచు
గద్దదికముతో వచింప సరిగా దది ఆత్మకు అన్వయించునా?

కావున, శోకదైన్యములు గ్రమ్మగ నీయకు, నేటికంటె ఈ
జీవనయాత్ర రేపటికి చేరుము ముందుకు; సంకులవ్యధా
జీవిత రమ్యయుద్ధమును చేయుము వీరుడవై జిగీషతో ;
పోవకు గొర్రె పోతువలె బుర్రను వంచి గతానుగామివై.

పోరు నప్పుడు మరణించు వారికంటె
పారిపోవునపుడె చచ్చు వారు హెచ్చు
మాయమర్మాల నడివీధిమధ్య నిలిపి
ముక్కుమీద గ్రుద్దుము మేలిముసుగు తొలగ.

ఉత్తమపూరుపావళి మహోజ్వల జీవచరిత్ర లెల్ల లో
కోత్తర కార్యనిర్వహణ కూర్జితశక్తి కొసంగుచున్ మహో
దాత్తమొనర్చు జీవితవిధానము చూపును; వచ్చువారి కా
వృత్తులు చెప్ప భూమి కనుపింపగ నిమ్ము భవత్ పదాంకముల్.

ఈ మహానంత కాలవాహినిని తేలు
భగ్న నౌకుడు సోదర పథికు డెవడొ
అడుగు జాడల నొక్క నా డరసినపుడు
పగిలిన హృదిని దిద్దుకోవచ్చు తిరిగి.

సూక్తవసంతము

ఓ రసలోకరాజ్ఞి! అవిగో! నవయౌవన జీవనప్రభా
తారుణ కాంతిపంక్తులు దిగంతరముల్ వికసింప జేసె! మం
దారసుమోదయమ్ము మధుధారల తుమ్మెద కర్ఘ్యమిచ్చె; ద్రా
క్షారస మిమ్ము హేమకలశమ్మున; ప్రేమ మరంద వాహినీ!

లెమ్ము ! శుభోదయమ్ము ! లవలీసుమముల్ నవసాంధ్యరాగముల్
చిమ్మె ప్రపంచ మెల్ల; పరసీసలిలమ్ముల విచ్చు మొగ్గ కెం
ధమ్మిని జేరె ఝుంకరణ నాదముతో నును వెచ్చ తేనెకై
తుమ్మెద రేడు; తూర్పు దెసతోచెను బాలమయూఖమాలియున్.

చిరుకెరటాల క్రొంజిలిపి సిగ్గులు చిందిన కెంపు బుగ్గలన్
పరువము పొంగి వెల్లువలు వారిన వెచ్చని తేనెగుండెతో
అరనెరచూడ్కి పుల్క లలరార హసన్ముఖియౌచు పద్మినీ
విరహిణి కౌగి లిచ్చె తొలివేగున బాలమరీచిమాలికిన్.

కోయిల కమ్మగా వగరు గొంతుకతో ఎల మావి గున్నలన్
కోయని కొమ్మ కొమ్మ పయి కోమల గీతిక లాలపించె; లేఁ
బ్రాయము, పాల పొంగు, క్షణ భంగురముల్ మన జీవితమ్ములో
ప్రేయసి! చేర రమ్ము విహరింపగ ఈ సెల యేటి తిన్నెలన్.

కాయ మశాశ్వతమ్ము; క్షణ కాలము పోయిన రాదు; సంజ కెం
జాయలు గ్రమ్మె పశ్చిమ దిశాముఖమందు; విలంబమా ? సఖీ!

మాయ జగత్తు ! నీ వొక అమాయకురాలవు; పూల మొగ్గలే
పూయును గాని వాడి పడిపోయిన పూవులు పూయ వెన్నడున్ .

రాలు నొకనాడు కెందలి రాకు లెల్ల !
వాడి పోక తప్పదు పూల పరిమళములు !!
లేత బుగ్గల నిగ్గులు పాత బడును
ఎల్ల కాలమును వసంత మేల నిలుచు ?

ముదురు మలిసంజ చీకటి ముసురు మబ్బు
నీలి నీడలు సెలయేటి నీటి లోన
కలసి పోవు చున్నవి; వేగ కదలి రమ్ము!
పడుచు నిగనిగల్ ముడతలు పడక ముందు.

సంజ వెలుంగులో పసిడి సంపగి కాంతుల నీను పండు నా
రింజ మెరుంగు చీరను ధరించి, ఒయారముతో, చలల్లతా
కుంజము వోలె, వాలు కను గొల్కుల వెల్గులు విస్తరింతు వే
మంజుల భావవీచికల మాటున మబ్బుల చంద్రవంక వై.

సిగ్గుల మొగ్గ! చిర్న గవు చెక్కలిపై కెరటాల వోలె లే
బుగ్గల సొట్టలన్ విరిగి పొంగులు వారిన వెల్గు వాకలో
గగ్గురు పాటు వాల్ గనుల కాటుక యంచుల జార జాళువా
నిగ్గులు పైట చెంగుపయి నింపుము మబ్బుల మించుతీవవై.

కామము దోష మంచు కలికాలము నేటికి వచ్చె నంచు ఏ
మేమొ వచించుచుండెదరు వృద్ధులు నోటికి వచ్చినట్లు; మా
యామయ మైనదీ ప్రకృతి యంతయు; పూచినపూలతో గృహా
రామలతానికుంజములు రమ్మనుచున్నవి లెమ్ము ! నెచ్చెలీ !

ఆయువు గల్గు నాల్గు గడియల్ మన జీవిత మొక్క స్వర్గమున్
జేయగ వచ్చు; లెమ్ము ! వికసించిన పూల రసాల వాటికా
చ్ఛాయలనందులన్ బుడుత చంద్రుడు వెన్నెల లొల్కె; స్వర్గ శో
భాయత మయ్యె పుష్పవనమంత వసంత మహోదయమ్ములో,

సాంధ్య గీతి

పవలు గడచెను; పశ్చిమాంబుధి

నస్తమించెను అంశుమాలియు ;

కటికి చీకటి గ్రమ్ముకొన్నది

భూనభోంతరమున్ ...

దూరమందున తోచుచున్నది

మింటి దీపిక మిణుగు తారక,

దుఃఖసౌఖ్యవిదూరమౌ బరు

వెడదలో గ్రమ్మెన్...

ఎండి పోయిన గుండె లోపల

పగటి బరువుల పార ద్రోలుచు

బ్రతుకు మరచెడి పాట నొక్కటి

పాడ రా వోయీ ...

పెద్ద కవులవి వద్దు చదువకు;

కాల వాహిని గట్ల వారల

నడల వెడలిన అడుగు చప్పడు

లెపుడు మార్మోగున్...

ఆ మహాకవితాలపనములు

జీవితాహవచిహ్నితమ్ములు;

నిదుర పుచ్చెడి మృదుల శాంతిని

కోరు నీ రేయీ...

కంట నీటిని గ్రమ్ము నట్లుగ

గుండె లోతులు కుమిలి వ్రాసిన

పేరు కెక్కని పేదకవి దొక

గీతి వినిపింపుము...

తొలకరి మెయిలు దొంతరల గమి

చిందు చిటపాటి చినుకు పోలిక

గుండె దడ పోగొట్టు చల్లని

తలపులను రేపన్...

మధురకవితా మార్దవమునకు

వన్నె వెట్టెడి కిన్నెర రవళి

కమ్మ కంఠము కలిపి చేర్పుము

వేరె లోకమునన్...

అజ్ఞాతకౌంతేయము

సంధిసంధాత జగదేక బాంధవుండు
పాండవుల రాయబారి గోపాలమౌళి,
హస్తిపురినుండి వ్యర్థప్రయత్నుడగుచు
తరలిపోయెను యుద్ధము తప్పదనుచు.

రాజసూయాన తమ పరాక్రమము మరచి
గండు మీసాలపై నిమ్మ పండు నిలుపు
రాజరాజాధిరాజమార్తాండు లెల్ల
చేరుచున్నారు కౌరవసేనలోన.

ఎచ్చట చూచినన్ మదగజేంద్రములే! జవనాశ్వబృందమే !
వచ్చుచునున్న రాజపరివారములే ! రథకేతనమ్ములే !
చిచ్చర పిడ్గు లైన యిరు సేనల వీరులు పోరునాడు గో
ర్వెచ్చని నెత్తు టేరులు స్రవింపక తప్పదు, భారతావనిన్.

పదియునొక్క అక్షౌహిణీబలము నెల్ల
సర్వసేనాపతిగ నీవె సాకుమంచు
ప్రార్థనలు సల్పె భీష్ముతో రాజరాజు :
తనకు పదవి వద్దనలేదు తాతగారు.

భారత యుద్ధమందు తన స్వామి ఋణంబును దీర్చి స్వీయ దు
ర్వార మహా ప్రతాపమున పాండవ పక్షము నిర్దహించు దీ
క్షారతి, అంగరాజు మది సంతసమందె; ప్రతీచి వాలు సం
ధ్యారుణ కాంతి పంక్తులు నిజాననసీమను తాండవింపగన్.

అస్తగిరి శిఖరము చేరె అంశుమాలి
రక్తకిరణమసృణమయ్యె ప్రకృతియెల్ల :
కంబుకేతనప్రభలతో కర్ణు రథము
తరలుచున్న దదిగొ గంగా తటము వైపు.

సారథి లేక ఒంటరిగ స్యందన మెక్కి విశీర్ణ సాంధ్య రే
ఖా రమణీయమూర్తి తురగమ్ముల జహ్నుసుతా తరంగిణీ
తీరము చేర వల్గన గతిన్ నడిపించె, స్వకీయదైనికా
చారము చొప్పునన్; వెలుగు చాయలు చిందిన మర్రి క్రిందికిన్.

సమరోద్వేగ నివేశ సంభృత మహాశౌర్యప్రభావిస్ఫులిం
గములౌ కొమ్మెఱుగుల్ ముఖాన వెలుగన్ కర్ణుండు పొంగారు స్వాం
తముతోడన్ రథ మాపి, ఆ అపర సంధ్యారమ్యరోచిస్సులన్
యమకంబొప్ప గమంచి చేరుకొనె సూర్యారాధనోత్సాహియై.

ఆ యమలాపగా సలిలమందున, సన్న యెలుంగు నెత్తి " రా
ధేయుడు సూతసూతి వినుతింపగ వచ్చినవాడు నేడు సూ
ర్యాయ నమోస్తు"టంచు, ప్రవరన్ వచియింపగ, 'అగుమంచు'దూ
రాయతనస్స్వరంబు వినరా పులకించెను తొట్రుపాటునన్ .

అంజలి ఘటించినట్టి ఆ అంబురాశి
చారు కరకంజములనుండి జారుచుండ;
వెరగు గొంకు తత్తరము ముప్పిరి గొనంగ
కన్నులెత్తి దిక్కులనెల్ల కలయ జూచె.

అంత సమీప సైకత తటాంచల కుంజ కుటీర వాటికా
ప్రాంతమునుండి సంజ అపరంజి వెలుంగుల; మేల్ ముసుంగుతో,
కాంత యొకర్తు మెల్లమెలగా నడయాడుచు ఆ నదీ జలో
ప్రాంతము చేరి నిల్చె, వసివాడిన నెమ్మొగ మెత్తకుండగన్,

నివ్వెరపాటు నుత్తలము నిండు నెడంద శిరమ్ము వంచి "నీ
వెవ్వరవమ్మ ? మౌనము వహించుచు నిల్చితి నీడవోలె! నే
నివ్విధి సూర్యదేవు భజియింపగ 'ఆగుమటం' చు నిప్పడే
నొవ్వగ పల్కి రెవ్వరొ ! మనోహర దుందుభి ధీరవాక్కులన్."

అనుచు కర్ణుండు మృదువుగా నామె నడిగె ;
వనిత వచియించె గద్గద వాక్యములను,
"నీవు రాథేయుడవు కావు నిజము నరయ,
సత్యమేల తప్పెదు కర్మసాక్షి యెదుట ? "

అన విని సంభ్రమించు హృదయమ్మున కర్ణుడు పల్కె, "ఈ సమ
స్యను విడదీయబోయిన ప్రయత్నము నేటికి సాగలేదు; నే
మును వినినా నెవో కథనముల్ పలు రీతుల; గంగనుండియే
కొని నను తెచ్చె సూతు డని కొందరు చెప్పిన వింత గాథలన్ .

మనమున భావనాపటిమ మాతృ కృపా కమనీయ దివ్య మూ
ర్తిని దరిసింపగా కలవరించితి తీయకలల్ సృజించు తీ
రని నిరుపేద కోర్కుల; పురాతన సత్యము వోలె నన్ కద
ల్చెను భవదీయవాక్కులు విచిత్ర విషాదము రేపి నా హృదిన్.

కస్తూరి నిడు రాధ కనుపాప నొకనాడు.

కన్నతల్లియె నాకు కానుపించె;

ఉయ్యాల జోకొని ఊగిన నాఁడమ్మ

అతిలోక హస్తమే అరసినాడ;

కొదమ ప్రాయమ్ములో నిదుర చెందిన నన్ను,

కలలోన జనయిత్రి కౌగిలించె;

అంగ సింహాసన మధివసింపగ నాకు

' అజ్ఞాతమాతయే ఆజ్ఞ నిచ్చె;

రేలు పవలెల్ల అస్పష్ట రీతి నక్క

డక్కడ ఇచట నచట నే నరయుచుంటి

అవ్యయ కృపాతరంగిణి అమ్మ కొరకు,

కాని ఆమె యీ నిర్భాగ్యు కంట బడదు.

ఘోరభారతయుద్ధాగ్నికుండమందు

ప్రాణ మర్పింపవలె రాజరాజు కొరకు,

కన్న తల్లిని గాంచు భాగ్యమ్ము పొంద

లేను కాబోలు ఈ జన్మలోన నేను.

అనగ గద్గద స్వరముతో ననియె నామె

"కన్నె వయసున భాస్కరు కరుణ వలన

కన్న బిడ్డను గంగలో కలిపి గూడ

బ్రదికియున్నది నీ మాత వసుధయందు.

ఎంతటి మాతృభ క్తితొలికించెడి దివ్య మహా కృపా రస
స్వాంతుడవో ! నదీజలము పాలొనరించె నినున్, దిగంత వి
శ్రాంతమనోజ్ఞ కాంతి వెదచల్లెడు కన్న కుమారు; నైజ మ
త్యంత దయాపరాక్రమము లబ్బుట సూర్యవరప్రసాదికిన్.

కన్నగుండె యెంత కల్లోల మయ్యెనో
ఏటిలోన వైచి ఏగునపుడు
కొంత గంగ యెరుగు అంత అర్కుడెరుంగు;
అంతరాత్మ యెరుగు నంతమీద”

అనిన కర్ణుండు వచియించె నామెతోడ
"ఇంత చెప్పగ నేల నీ విపుడు నాకు?
సృష్టిలో మాతృహృదిని శంకించి నంత
విశ్వవిలయమ్ము కంటెను వేరు గలదె!

ఇంతటిదాక ఓర్మి వహియించితి నెట్లో విషాద భావనా
క్రాంతమనస్సుతో; తిరిగి రాదు గదా గత మింక; సర్వ వృ
త్తాంతము నీ వెరుంగుదువు; ధన్యుడ నయ్యెద ఈ మహాద్భుతో
దంతమునందు నా జనని దర్శనభాగ్యము కల్గెనా ! " యనెన్

"సహజకవచకుండలదీప్తచారుమూర్తి
వౌచు, హస్తినా పురవీథి అరుగు నపుడు
చూచుచుండియు; తనమోము చూప లేక,
నేటి కిచ్చట నీమాత నిలిచియుండె!

కన్న మమత్వము నెంచక,
నిన్నా గంగను గలిపిన నీచపు మోమున్;
ఎన్నటికి చూడవల ద”ని
కన్నీ రొలుకంగ నామె కనలి వచించెన్.

"ఆగు మటంచు మేఘనినదార్భటి విన్పడ హర్షభావనా
సాగరమందు మున్గి వివశత్వము నొందితి" నంచు కర్ణ డు
ద్వేగముతోడ నీరములు వెల్వడి తల్లిపదాల వ్రాలినన్;
కౌగిట గ్రుచ్చి యెత్తినది కాలువలై స్రవియింప బాష్పముల్.

అపుడు జన్మైక లభ్యమైనట్టి మాతృ
హృదయ సంస్పర్శచే పుల్కరించు మేన,
రాజరాజు దక్కగ నిరతంబునెల్ల
మరచియుండెను కర్ణుండు కరిగి పోయి.

తల్లి తనయుండు నా రీతి తారసిలగ
కాల పురుషుని నెమ్మేను గగురు పొడిచె;
కటికి చీకటుల్ పులకించి కంపమొంద
మిణుకు మిణుకుల తారకల్ మింట విరిసె.

డెందము కొండవాగయి వడిన్ ప్రవహింపగ పొంగి, కర్ణు డా
నంద సమాధినిర్వృతమనస్కున ఆ మధురక్షణంబులో
పొందె నమేయ శశ్వదనుభూతిని; వెల్లువలై శిరమ్ము పై
చిందిన భాష్పబిందువులచే తెలివొంది ముఖమ్ము నెత్తగన్.

తన్ను పుత్రుని విశ్వమంతటిని మరచి
కంపమానావశీకృతగాత్ర యగుచు,
ముసుగు జార్చిన ఆమె నెమ్మోము జూచి
కుంతి దేవిగ కర్ణుండు గుర్తు పట్టి.

"వీరుల, సర్వలోక పరి వేషి త నిర్మల నిత్యకీర్తి దో
స్సారులు; పుత్రులన్, గనిన క్షత్రియమాతవు ! పాండురాజు దే
వేరివి! ఇంద్రజాల మనిపించెడి! అర్జును కన్నతల్లివే!
యీరె మదీయపూజ్యజనయిత్రుల? వందనముల్ పదాలకున్.

అర్జునుడు తమ్ముగుర్ర నా కనినయంత
ఎంత గర్వము వహియించె హృదయ మిపుడు!
పదునెనిమిది అక్షౌహిణీ బలములందు
తల్లీ! వీరు లిద్దరును నీ తనయులైరి.

కమ్మని స్వప్నమందు వలె కాంచితి నిన్ ; మలిప్రొద్దుచీకటుల్
చిమ్మిన యేటి తెమ్మెరల చిత్తము పొందె నపూర్వశాంతి; ర
క్తమ్మును పంచి యిచ్చి కను తల్లి ఋణంబు నెపుడు తీర్చు వా
డమ్మ! వచింపు నావలన నయ్యెడి దున్న తరింప నెంచెదన్"

అనిన మాట రాక అటమటించుచు పల్కె
కొంతసేపటి కెటొ గొంతు విప్పి,
"పుత్రు లొకరి నొకరు పొడుచుకొనుచునుండ,
కన్న తల్లి యెటుల గాంచ గలదు!

ఆలము పేర , ఎన్నటికి ఆరక మండుచునుండు కారు చి
చ్చేల రగుల్చగా వలయు నిందరి తల్లుల గుండెలన్? ధరా
పాలుడు నీ కనుంగు చెలి; పాండవులున్ నిజసోదరుల్, దయా
శాలివి; సర్వలోక హితసంధి యొనర్పుము సూర్యనందనా!

మాటలు తెల్ప లేవికను; మౌనమె నాహృదయమ్ములోని ఆ
రాటము చెప్పజాలును; ధరాస్థలి పీనుగు పెంట లౌను పో
రాటమునన్; శ్మశానమున రాజ్య మికేటికి? గుండె లేని క
ర్కోటక రాజు లేల ప్రజకున్? తిమిరప్రళయాంధభూమిలో"

లోని కళవళమ్ము పైన దోపగనీక,
శిరము నెత్తి అతడు చెప్పదొడగె,
"కలసినాము తల్లి! తొలిసారి కడసారి
గూడ ఇచట ఒక్కనాడె మనము!

కచ్చకు కాలు దువ్వుదును కారులు ప్రేలెద నంచు ఎవ్వియో
యిచ్చకు వచ్చినట్లు వచియింతురు లోకులు; రాజరాజు నన్
మెచ్చగ గోరి, పాండవులమీదను ద్వేషము లేక, యెప్పడో
యిచ్చితి నా పరాక్రమము నెల్లను భావి రణాంకితమ్ముగన్.

అర్జునునిపైన నా కసూయ యని ప్రజలు
పలుకుచుందురు నిజము కావచ్చు కొంత;
ప్రేమను కృతకముగ చంపివేయునెడల
ఈర్ష్య యౌచు తిరిగి జన్మ మెత్తుచుండు.

సిద్ధము రెండుపక్షముల సేనలు పోరికి; రాజరాజు ద

ర్పోద్ధతి నాప నెవ్వ డిక నోపును? 'తప్ప దవశ్యభావి' లో

కోద్ధరణం బటంచు మధురోక్తులు పల్కగవచ్చు గాని యీ

యుద్ధము లేనిచో బ్రదికియుందురె ముక్త్యులు శాశ్వతమ్ముగన్ ?

వచ్చి నట్టి త్రోవ పట్టి తిరిగిపోయె

సంధి చేయలేక చక్రధరుడె!

రాధకంటె రాజరాజు నన్ ప్రేమించు

ఎప్ప డతని కెదురు చెప్పలేదు.

అమ్మ ! రణంబె యిప్ప డిక ఆగిన, పాండవులెల్ల చచ్చు ద

ద్దమ్మలు; నీచకర్ణుడు కృతఘ్నశిరోమణి; రాజరాజు మా

నమ్మును సిగ్గు లేక విడనాడిన వీటిడి; సర్వరాజ లో

కమ్మను పారుబోతులును కావలె; విశ్వచరిత్రలో పలన్.

అర్జునుడు తప్ప, పాండవు, లాహవమున

చేత చిక్కిన గూడ హింసింప బోను;

అర్జునుడు తన్నుదానె కాపాడుకొనును;

అడుగకుండ నీ కిచ్చితి నమ్మ వరము.

తమ్ము లెవరితోడ తల్లి! నావిషయమ్ము

కవనమునకు ముందు కదుపవలదు;

అన్నగారి పైన అమీద దయయున్న

ధర్మరాజు విడుచు తర్పణమ్ము"

అనవిని కుంతిదేవి అధరాంచలమెల్లను కంపమొందగా
గొనగొన బాష్పధార కనుగొల్కుల జారగ మిన్నకుండె; క్ర
మ్మెను మలిసంజచీకటులు మిన్నున మన్నున అంతకంతకున్
కనపడ రింక కుంతియును కర్ణుడు | ఆ యమునా స్రవంతియున్.

తడబడు గుండెల తోడను
నడువగ జాలని మనుజుల నడల వలె వినం
బడు నడుగుల సవ్వడులున్
మడిగె నిసుక పై క్రమక్రమమ్ముగ నంతన్.

ఆ కఠోరప్రశాంతతయందు నెచట
కటికి చీకటి పురుగు ఝుంకారరవమె
గాని; వినరావు నిట్టూర్పులైన గూడ;
ఏలుకొనెను నిస్తబ్దత యెల్లదిశల.

బంగరు కాంతి పుంజములు ప్రాచ్యదిశన్ వికసించి మెల్లగా
నింగికి ప్రాకసాగినవి; నిర్జన సైకతతీరమందు ఉ
త్తుంగతరంగభంగములతో యమునానది వెల్లువాకయై
పొంగెను; లేత వెన్నెలలు పూసిన సుందరశూన్యసీమలో,

రసరమణీయతల్ ప్రకృతిరంగమునందున చిందు చంద్రు డా
కాసమున తోచె; వెల్లువలుగా యమునా లహరీ తరంగముల్
మిసమిసలాడి పొంగుచు సమీప నికుంజ కుటీరవల్లితో
గుసగుస నేదొ చెప్పినవి కోమల భావ మనోజ్ఞ గీతులన్.

అర్ఘ్యంజలి

సత్య మహింస ఉచ్ఛ్వాస నిశ్వాసముల్
సల్పి జీవించెడి సత్వమూర్తి
విశ్వకళ్యాణ గవేషణాపథమందు
పయనించు ఒంటరి బాటసారి

సత్యాగ్రహమ్ముచే శాత్రవులను శిష్య
నిర్విశేషుల జేయు నిగమరాశి
రాట్నము ధర్మచక్రము చేసి 'పరిశుద్ధ'
ఖద్దరు' నిర్మించు కర్మయోగి

బుద్ధదేవుడు పుట్టిన పుణ్యభూమి
నేటికిని పునఃపూతమై నెగడునట్లు
అవతరించినయట్టి ఓ అమృతమూర్తి!
అందుకొనవయ్య మా స్వాగతార్ఘ్యములను.

కారణజన్మ మెత్తి చరఖా భుజసీమను మోసి తెచ్చి మా
భారతభూమిపై నిలువవచ్చిన దివ్యమహర్షి! విశ్వ సం
సారములో అహింసకయి సత్యము కోసము దీన మానవో
ద్ధారణకై తపస్సులు సదా వెలయింపు మజాతశాత్రవా !

నీ వడుగుమోపిన చవిటి నేలయైన
తీర్థభూమియౌను భరతదేశమందు;
నీవు పల్కిన పలుకులు నిగమభాష
యగుచు నినదించుచుండు మహానుభావ!

సేవాధర్మము మానవాకృతిని దాల్చెన్ నీ స్వరూపమ్మునన్
సేవాగ్రామతపోవనిన్ – నవనవన్మేషమ్ము గల్పించు దీ
క్షావస్త్రమ్ముల నేయు రాట్నముల ఝుంకారమ్ములున్; నీ అహిం
సావాదమ్ములు; శాంతి దీప కళికల్; స్వాతంత్ర్య శంఖధ్వనుల్.

బుద్ధు డహింసచే భరతభూమిని క్రీస్తుకు పూర్వమందు ధ
ర్మోద్ధరణ మ్మొనర్చెను శుభోదయమయ్యెను; దాస్యశృంఖలా
బద్ధులు భారతీయుల తపస్సులు పండె, స్వతంత్రమంత్ర సం
శుద్ధులు శాంతిసత్యరణ శూరులు పట్టిరి నీ పతాకమున్.

ఖద్దరుపాత గట్టి చరఖా పయి నూలును దీసి పూర్వపున్
బెద్దరికమ్ము నేడు నిలబెట్టుట కోసము బందికాన ము
ప్రొద్దులు వెళ్లబుచ్చి నగుమోమున సత్యముకై, అహింసకై
ముద్దులు మూటగట్టెడి ప్రబోధము సల్పుము దీనబాంధవా!

ఇది రవి అస్తమింపని మహీస్థలినంతయు నేలువారితో
ఎదురుగ నిల్చి డీకొనుట! ఎంతటి సాహసమయ్య !! వీరులై
కదనము చేయగా దగిన కత్తి కటారులు లేక దాసులై,
ఒదిగి; అణంగిపోయి పడియుండిరి ఇంతకు ముందరెందరో.

పరమగంభీరమంచు నీ వాక్యములకు
భాష్యకారులు గ్రంథాలు వ్రాసినారు;
కాని! - ముగ్ధమోహనము నీ మౌనమునకు
భాష్య మొనరింపగల్గినవారు లేరు.

పూసిన మల్లె పూ లొలుక బోయుచు, చల్లని చూపుతో ఉప
న్యాస సుధామధూక్తులిడ అంజలి పట్టును గాని నీ నిది
ధ్యాసకు తల్లడిల్లు జగమంతయు అర్థ మెరుంగలేక; నీ
బోసి మొగమ్ము విప్పుము ప్రభూ! చిరువెన్నెల సోనజల్లులన్.

మూడు కాళ్ల ముసలివాడవైనాడవు
వృద్ధవీరుడా! యి కెంతవరకు
శాంతి సమరములను సాగింపగలవోయి!
ఆగు మపుడె దూరమేగినావు !!

పకపక నవ్వుచున్ ముసలిపండువు! ఆగుము! దవ్వు దవ్వులన్
చకచక పోకు నీ అడుగు జాడల వత్తుము మేముగూడ, ఏ
తికమకలైననున్ మరచి దేశము కోసము దీక్షతో; ఒకా
నొక దినమందు ముందు తల లొగ్గును నీకు జగంబులన్నియున్.

యుద్ధము పేర ఘోరనర హోమము మొన్నటిదాక సాగె, ఆ
యుద్ధము అంతమొందె నని యూరట చెందగ శాంతి లేదు నే
డిద్ధరణిన్, ప్రజాసమితి ఇప్పటికైననుగూడ ఆత్మసం
శుద్ధిని చెందలేదు దయజూడుము దీనజనావళిన్ ప్రభూ!

'ఆటముబాంబు' విశ్వవిలయమ్ము ఘటించెడి త్రోవ ద్రొక్కె; ఆ
రాటము చెందుచున్నది దరాస్థలియంతయు; ధర్మసూత్రముల్
రాటము మీద త్రిప్పి; అనురాగ తరంగితమైన వేడి క
న్నీటిని కార్చి, మమ్ము కరునింపుము విశ్వజనీనజీవనా!

గాంధిమహాత్మ దివ్యపదకంజములంట జనావళుల్ జగద్
బాంధవ! తీర్థయాత్రకయి వచ్చిరి లెమ్మిక ఊతకోలతో;
బంధములో కృశింపదిక భారతమాత; స్వతంత్ర గీతికా
బంధురమైన దుందుభిరవంబులు నింపుము బోసినోటితో,

1946 జనవరి 21 వ తేదీన, చెన్నపురికి పచ్చినప్పుడు ఆంధ్ర పత్రికాముఖపత్రమున మహాత్మునకు సమర్పించిన అర్ఘ్యాంజలి యిది.

ఓం శాంతి శ్శాంతి శ్శాంతిః

"శాస్త్ర విజ్ఞాన మహనీయ శక్తిచేత
సమయ సీమల, పంచభూతములనెల్ల
కైవసమ్ము గావించుకో గలిగినట్టి
నవ్యనాగరకత కభినందనములు !

కాని-యిదేమి వింత! గతకాలముకంటెను లోకమందు వి
జ్ఞానము హెచ్చురీతిగనె, సౌఖ్యము శాంతియు తగ్గుచుండె, ఈ
మానవజాతియెల్ల తుదమా సెడి రోజులు వచ్చె, నవ్య శా
స్త్రానలదగ్ధమై ధరణియంతయు బూడిదయై లయించునా?

'ఆటము బాంబు' రెక్కల జలాంతరగాములు కాలకూట దుష్
కీటకవాయుజృంభణము క్రిందులు మీదులు లేక సంగరో
చ్చాటన సల్పుటన్; బ్రదుకు చావుల, దుఃఖ సుఖాల, క్లిష్ట శృం
గాటకమందు నిల్పిరి జగచ్చరితంబున నేటి మానవుల్.

యుద్ధముమీదనే మనము యుద్ధ మొనర్చుచునుంటి మిప్పడే,
యిద్ధరణిన్ రణంబు లిక ఎప్పడు నుండవు కాన సర్వలో
కోద్ధరణంబుకై అసువు లొడ్డు డటన్న - మృషాప్రబోధ సం
బుద్ధులు రెండు సార్లు చనిపోయిరి సర్వజగద్ధితంబుగన్.

ఓ నవ శాస్త్ర దారుణ మహెూగ్ర కఠోర వికార ఘోర వి
జ్ఞానవి కాస మూర్తి! విష చారిత రక్త రసప్లుత ప్రభా
లీన కటాక్షమేల ప్రసరించెదవోయి! సహస్రశీర్షపం
చానన విశ్వరూప విలయాంతక భీకర గర్జనార్భటిన్.

ఆకాశమ్మున పక్షిపోలిక విమానారూఢ శుంభద్విహా
రాకాంక్షాపరిపూర్తి; చేప వలె నీరాంతర్గతిప్రాభవ
స్వీకారంబున విశ్వజేత వగుచున్, జీవింప లే వేల భూ
లోకంబందున మానుషత్వమున? చాలుంజాలు విజ్ఞానముల్.

వేయి చేతులు పదివేల వెర్రితలలు
పిడుగు లురులు లక్ష పెద్ద నోర్లు
నిప్పు గురియు కోటి నేత్రకుండము లేల?
గుండె లేని పాడు మొండెమునకు !

దూరదర్శనమ్ము దూరశ్రవణమును
విశ్వమంత అరచు వింత నోరు;
క్రొత్త నాగరకత కూర్చుకో గలిగెను
తుదకు హృదయ మొకటి కొదువ యయ్యె.

'ఈ పెనుమంటిదిబ్బ వసియించి రొకానొక నాడు మానవుల్
పాపము ! శేముషీవిభవపారగులై ప్రకృతిన్ జయించి వి
శ్వాపరసృష్టి సల్పి, ప్రళయాంతక బుద్ధిని గుండె లేక ఆ
త్మోపహతిన్ వినాశనము నొందిరి యందరు జ్ఞానశూన్యులై.

అనుచు- హతశేషమై యంత అవని మిగులు
ఏ పిపీలికలో రచియించు కొనుచు,
కరుణ గీతులను తమ వాఙ్మయములోన!
ఇయ్యది అవశ్యభవితవ్య మేమొ మనకు."

"ఎవరవు నీవు? నీ హృదయ మేల ద్రవించుచు నున్నదిట్లు వె
న్నవలె కరంగి; కోమలమనస్కులు చూడగ లేరు నేటి పా
శవ దురహంకృతుల్ సలుపు స్వార్థపరత్వకఠోర ఘోర మా
నవ ముఖ హోమ ధూమ నవనాట్యచలద్ వికటాట్టహాసముల్.

భూతలమే శ్మశానమయి పోయె చితోద్ధతకాలధూమ రే
ఖా తిమిరమ్ములో అలతి కాంతుల నీనెడి నెత్తు రెత్తి దీ
క్షా తిలక ప్రసాదనము సల్పుము తద్రుధిరార్ద్రశోభ ప్రా
భాతమరీచివీచులయి పర్వును నూత్న యుగోదయమ్ముగన్.

ఈదృశ కాలబాధ గతియించినయట్టి చరిత్ర లేక పో
లే దెదిరించి నిల్చెను చలింపక మానవజాతి భావి భా
గ్యోదయదృష్టితో; నవయుగోదయ మందున ఈ ప్రసూతికా
వేదన లన్ని ఎట్లనుభవింపక తప్ప ధరాసవిత్రికిన్ ?

అణు పరమాణు భేదన మహాప్రళయాగ్ని ముఖాంతరాళ మా
రణ నవకీల దారుణ కరాళ విజృంభణ కాదు సుమ్ము తూ
ర్పున వికసించు ఎఱ్ఱ మెఱుపుంగమి నవ్యయుగోదయ ప్రభా
రుణకిరణమ్ములే యని నిరూపణ జేయవె ఆర్తకోటికిన్.

స్వాదు కవిత్వ సంభరిత శాంతి సుధారసగాన నిర్ఝరీ
నాదము నింపుచుండు మొక నాడధికారికి ఈ జగద్ధితా
వేదన గుండెలోన ప్రభవింపక పోదు నవీనసభ్యతో
న్మాద మహాజగత్తు వినినన్ వినకున్నను చిన్నబోకుమా !

కాగి తపించి లోకము వికావిక లౌచు వృథా మనోవ్యథన్
వ్రేగయి మూల్గుచున్ పలవరింపగ శాంతరసస్రవంతికా
స్వాగత దివ్యసూక్తములు పాడెడి ఓ అమృతార్ద్రగీతికా
యోగతపస్వి ! అల్లుకొను ముత్తమ విశ్వజనీన గేయముల్,

సకల ధరణీ శాసన పరిషత్తు తోడ
ప్రజలు వసుధకై సామ్రాజ్య పౌరులగుచు
భూమి యేకకుటుంబమై పొందునంది
విశ్వమానవకళ్యాణవేది యగుత.

నిరీక్ష

అడుగు సవ్వడు లంచు ఆసతో పరికించి
నిట్టూర్పు బరువుతో నిలిచి పోవుచునుంటి
కలికి చూపుల వెల్గు లొలికింపరావా?
చిన్నారి చిరునవ్వు చిందించి పోవా ?

అందాలు చందాలు అల్లాడు అపరంజి
కిరణాల నారింజ కెంజాయ వసనాల
ప్రత్యూష పవనా ల ప్రాంచ్య దిక్కుననుండి
కదలి వచ్చెద వంచు కాచుకొని యున్నాను.

నికోసమై యిచట నే నిలిచి మతిపోయి
పవలెల్ల కలలతో పలవరించుచునుండ
మలిప్రొద్దు వెలుగులో మందమారుత మట్లు
నా గడపవద్దకే నడచివచ్చితి వీవు.

శూన్యబుద్ధిని నేను చూడలేదప్పుడు
మాట లాడక నీవు మరలిపోయిన వెనుక
వేడి కన్నీటితో విలపించుచున్నాను;
తీపి కలలు గూడ తేలిపోయిన విపుడు.

ఆనంద శ్రుతి

ప్రణయ లతికకు సంగీతరాగమధురి
మమ్మకాలవసంతాగమమ్ము గాన
పడుచు క్రొవ్వేడి నిట్టూర్పు బరువు పాట
పాడవోయి గుండె కరగి వాగు గాగ,

నింగి చిన్నారి మలి ప్రొద్దు నీలి తెరల
కావలి జగత్తుల కెగిరి పోవు పసిడి
రెక్కల పడుచు కలలు కై పెక్కు పాట
ప్రకృతి పులకింప కమ్మగా పాడవోయి.

సుందరతన్ కనుంగొనినచో మృదుగానము నాలకించినన్
డెందము కొండ వాగయి వడిన్ ప్రవహించును; పొంగులెత్తి ఆ
నందము మేలుకొల్పును మనఃకుహరాంతర సుప్తవాసనా
బృందము; కందళించు వచియింపగ లేని పురానుభూతులున్.

పదమునకు గల అర్థము పరి మితమ్ము;
వివిధ భాష లు విలసిల్లు విశ్వమందు
గుండె మాటాడ వేరొక గుండె తోడ,
గాన మెల్ల మానవుల కేకైక భాష .

కేందలిరాకులందు పులకించెడి మొగ్గ గులాబీ వోలె, ఆ
నంద మరీచిమాలికలు నాట్యము సల్పెడి రెప్పసందులం
దందము జాలువారగ, అపాంగరుచుల్ సుకుమార భావనా
తుందిల మందయానములతో ప్రసరింపుము వెల్గు నీడలన్

ఓ నవనీత యౌవన వయో రుచిరాంగి! హృదంతరాన, నీ
వేసలి మల్లె తావి నెరవిచ్చగ రేపె మనోజ్ఞ వేదనల్ ;
నీ నును లేత బుగ్గ పసి నిగ్గుల చిందిన మంద హాస రే
ఖా సవ సాంధ్య కాంతి కళికల్; చిరు సిగ్గు మిటారి చూపులున్.

క్రౌంజి గురాకు సందులను కోకిలముల్ కమనీయగీతికా
మంజుల మంజు గానముల మామిడి కొమ్మల నెక్కె; మల్లికా
కుంజ కుటీరమందు జడ కుచ్చులు పయ్యెదపై నటింప పు
ష్పాంజలి బట్టి నా హృదయమందున తోచితి వీవు నెచ్చెలీ!

నీ చిరునవ్వులో అమృత నిర్ఝరిణీ నవచంద్రికా కళా
రోచులు తాండవించును సరోరుహ నూత్న పరిమళ ప్రభా
వీచికలట్లు; సంజ అరవిచ్చిన గొజ్జగి పూల మొగ్గలై,
పూచిన మల్లెపువ్వులయి   పొంగును రెక్కలు వచ్చి స్వప్నముల్.

ఉగాది సుహృదభినందనము

ఆమని వేప పుప్పొడి, రసార్ద్రమనోజ్ఞనవీనతింత్రిణీ
కోమలశర్కరారుచులకున్, కదళీఫలపాక సిద్ధికిన్;
మామిడి పింది లే వగరు మాటిడి, క్షీరమధుస్రవంతికా
భూమి కుగాది తెచ్చు సుఖభోగులు గండు తెలుంగు సోదరుల్.

బంగరు కలలు హృదయాన రంగరించి
రెక్కలు పొదుగు ప్రాత కోరికలనెల్ల
క్రొత్త సంవత్సరంబొనగూర్చు మీకు;
అందుకొనుడు; ఈ సుహృదభినందనమ్ము.

శాంతిసౌఖ్యాలకై ప్రపంచమ్ము నెల్ల
వెదకి తుదకెండమావుల వెంబడించి
దారి తప్పిన ఓ బాటసారులార
స్వాగతము మీకు మా పర్ణశాలకడకు.

కోరుకొనిన కోరిక సీతకోకచిలుక;
పట్టుకొనబోయి వెనువెంట ప్రాకులాడ
చేతికందదు గాని నిశ్చింతతోడ
వదలి కూర్చున్న వచ్చి పై వ్రాలవచ్చు.

స్వాగతము నీ కతిథిదేవ స్వాగతమ్ము
సహృదయసుహృద్వరులకు సుస్వాగతమ్ము
నిజము సాప్తపదీనమ్ము స్నేహనిరతి
ప్రణయవిజితు లగుదురు శాత్రవులెయ్యైన.

ఇది కవితాప్రభాస; వసుధైక కుటుంబి కవీంద్రు సాహితీ
సదనము; కావ్యశిల్పమయశబ్దతపోమఖశాల; ఆర్ద్రసౌ
హృదయ సుకుమారభావుకుల కెల్లరకున్ రసరాజధాని; తె
ల్గుదనపు సోయగమ్ములు వెలుంగుత ఇంక జగద్ధితమ్ముగన్.

చూతఫలోద్గమమ్ము, వనసుందరి పూవుల మేల్ ముసుంగు కై
సేతలు మల్లె లే వలపు సిగ్గుల వెన్నెల లొల్కి షడ్రసో
పేతము గాగ మా తెలుగు బిడ్డల జీవితమెల్ల దిద్ది, ఈ
నూతన వత్సరంబిక మనోరథసిద్ధు లొసంగి యేగుతన్.

ఆమని కన్నెమొగ్గల ఒయారము లెచ్చట మోసులెత్తినన్
ప్రేమసముద్రమై పులకరించెడి నీ హృది పూలకోవెలన్,
నీ మృదుచంద్రికాప్ర ణయినీ మధుదేవికి కట్టుకొమ్ము, నీ
కోమల గాన వాహినులకున్ కయిమోడ్పు రసప్రపంచముల్.

శకుంతలానిర్గ మనము

నీ సుకుమార పాద మవనీస్థలి పెట్టితి వెట్లొ దీర్ఘ ని
శ్వాసముతోఁ; కుశాంకురము పాపము! గ్రుచ్చుకొనెన్; తపోవనా
వాసములోన ఈ గడుసు వంకల నల్లుట గూడ ఎప్పు డ
భ్యాసము చెసినావు? నవయౌవనమే తెలుపున్ హెుయల్ వగల్!

ఇంక మహావకాశము లభించెను; సిగ్గులు చిందిపోవ ద
ర్భాంకురముల్ పదాబ్జములయందున నాటిన వంకఁబెట్టి, నీ
వంకర యోర చూపుల ప్రవాహము పొంగుచు పార నిచ్చి, ని
శ్శంకగఁ జూచుకొమ్ము నృపచంద్రుని ఏమి యెరుంగనట్లుగన్.

దర్భపల్లవము భవత్పదమ్మునందు
గ్రుచ్చుకోలేదు - కాని, నీ కోరచూపు
చిలిపి చిన్నారి టక్కరి సిగ్గులెల్ల
గ్రుచ్చుకొన్నవి దుష్యంతు గుండెలోన.

కదలిన తీపికోరికల కమ్మని బాధల రేగినట్టి లే
హృదయము మాటలాడ తమకించిన యంతట నేత్రదీధితుల్
పెదవి కదల్పకుండగ కవిత్వము లల్లును; వాఙ్మయమ్ములో
పదములు చెప్పలేని రసభావ విచిత్ర మనోజ్ఞ వైఖరిన్.

ఆ దుష్యంతుడు వచ్చివెళ్లెను; పరధ్యానంబుతో నిండి
నీ వేదో మాదిరిగా కనంబడుదు వేమీ ? నీ కుటీద్వార మం
దా దూర్వాస మునీంద్రుడే నిలువగా ఆతిథ్యపూజాది మ
ర్యాదల్ సల్పవు; ఎంత తియ్యని మనోరాగంబు నిన్ గ్రమ్మెనో;

గుండె తడి లేని జడదారి గొణుగుకొనుచు
తరలె! పోనిమ్ము ! నీ పరధ్యానమందు
కూర్మివిభుని యుంగరమునుగూడ ఎచటొ
విడిచిపుచ్చెద వేమొ ! ఓ వెర్రి పిల్ల!

ఎంతటిలోన నీ హృదయ మిచ్చితి నీ హృదయేశ్వరుండు దు
ష్యంతుడు రాజధాని కని సాగె, అమాత్యుల నిన్ను దేరఁ బు
త్తెంతు నటంచు పల్కెను; గతించెను చెప్పిన రోజు; సర్వవృ
త్తాంతములన్ గ్రహింపగల దక్షుడు కణ్వుడు వచ్చె నల్లదే!

పెంచెను పెద్ద చేసె నిను ప్రేముడితో; ఎదురేగి పాద్య మ
ర్పించ విదేల వచ్చు వెనువెంటనె, ఏమని కాశ్యపర్షి లో
నెంచు ? నమస్కరింపు మిక ఏమి యెరుంగని యట్లు పోయి; దీ
వించును యౌవనోదయ నవీన నివేశము నెంచకుండగన్.

వృద్ధగౌతమి పాద్యమ్ము నిచ్చి, అదిగో
అగ్నిశరణము చేరె మహర్షివెంట,
అడుగుచున్నాడు కాశ్యపు డామె నేదొ
నిన్ను గూర్చియె కాబోలు! నిమ్మహృదయ

అడుగో ! తెల్లని వాలు గడ్డమునపై అల్లాడు నేత్రద్యుతిన్
వడిగా వచ్చెను కణ్వమౌని యిటకే; పాదాబ్జయుగ్మంబుపై
పడినావిప్పుడు ! బాష్పబిందువులనే పాద్యంబుగాఁజేసి, " నీ
కడుపున్ పండును చక్రవర్తి యగు అగర్భేశ్వరుం గాంచుమా”

అంచు మానివల్లభుడె దీవించి పోయె;
ఎంత సమయోచితముగ వర్తించినావు !
ఏమి అపుడె ఏ లోకాన కేగినావు !
వేగుబోక యా యిదియె నీ విరహమునకు ?

గౌతమిఁ బిల్చి, సంక్షుభిత గద్గదకంఠముతోడ బాష్పసం
ఘాతము చిమ్మ క్రాలు తెలి గన్నులతో పురుషార్థసూక్ష్మవి
జ్ఞాత మహర్షి కణ్వు డనుశాసనమున్వినిపించె; నీ మనో
నేతను   జేర బోగలవు నే డిట వీడ్కొను మింక ఎల్లరన్.

కమ్మని రాజచంద్రు బిగికౌగిటికిన్ వశమైన ఆ ముహూ
ర్తమ్ముననే తపోవనికి దవ్వులదానవు, కణ్వు డెంత ప్రే
మమ్మున పెంచుకొన్న నిను; మంచిది లెమ్ము, నవోఢ భర్తృ గే
హమ్ముననే వసించుట, ప్రయాణము గమ్మిక సత్వరమ్ముగన్,

కూడిరి ఆశ్రమౌకసులు గుంపుగ గానుగచెట్టునీడ నిన్
వీడుకొనంగ; చెప్పితివె పెద్దల కందరకున్ యథావిధిన్;
తోడుగవచ్చు గౌతమియు; తొందరగా పయనింపగా వలెన్;
వాడిన దేల నీ వదనపద్మము వెళ్లెడి వేళ కీవిధిన్?

అల్లరి పిల్ల నీ చెలి ప్రియంవద; నీ చెవిలోన చేరుచున్
మెల్లగ ఏమి చెప్పె? మిరుమిట్లను గొల్పి వెలుంగు మందహా
సోల్లసితంబులౌ కనుల నొయ్యన త్రిప్పుచు చేరి సప్తలా
వల్లరి పుష్పగుచ్ఛము లుపాయన మిచ్చి తటిల్లతాంగియై.

అదుగో ! వచ్చెను చెంగుచెంగునను దీర్ఘాపాంగమున్; త్రాగ నే
రదు కొందామరపాకులో నునిచి గారాబాన నీ చేతితో
ఉదకంబిచ్చిన గాని; చూడు మిది యేమో నీవె యీ లేడి కం
దుదలున్ చెమ్మగిలెన్ గదా యెడద లోతుల్ గాన రా వేరికిన్!

"పెంచిన ప్రేమచే విడిచి పెట్టగ లేని మమత్వపాశముల్
త్రెంచగ లేక నే పలవరించితి నే; గృహమేధి నెంత బా
ధించునొ కన్నతీపి పతి యింటికి క్రొత్తగ ఆత్మపుత్రి నం
పించెడి వేళయం" దనె మునీంద్రుడు కన్నుల నీరు గ్రమ్మగన్.

అడుగు పడ దేల ముందు? మహర్షి యెదుట
ఇంతగా విలపించెద వేల నీవు ?
వెళ్ళుచున్నావు నీ ప్రాణవిభుని కడకు
నిజముగా వచ్చెనా కంటి నీరు నీకు ?

చకచక సాగిపోవునదె శార్ఙ్గ రవుండు! విలంబమేల ? నీ
విక పదముల్ రయాన కదలింపుము; గౌతమి యేది? ఆమె ముం
దె కలదు; మార్గమధ్యమున నీ హృదికిన్ గిలిగింత పెట్టు కో
రికగమి జారనీయకుము వ్రేలికి పెట్టిన యంగరమ్మెటన్.

ఆ సర స్తీర వృక్షములందు నున్న
కాల్నడ మలుపులో నీవు కానరావు;
ప్రకృతి వేడి నిట్టూరుపుల్ పరగఁ జేసె
చిన్నబోయిన ఆశ్రమ సీమ లోన.

పుష్పబాణ విలాసము

చెలువ యొకర్తు, నాథు దరి జేరి విలోలవిలాసయై ఉష
స్సుల వికసించి మించి సొగసుల్ విరజిమ్ము తుషారబిందు తుం
దిలమగు లేగులాబి, పసినిగ్గుల బుగ్గను చేర్చి చూపి, ఏ
చెలువము నీకు ఎక్కువ రుచించు నటం చడిగెఁ హసించుచున్ .

కాంత నుడికింపఁదలపోసి కాంతు డపుడు
మెచ్చుకొనియె గులాబియే మే లటంచు
అంత భ్రుకటీవి భంగయై అతివ కనలి
విభుని రివ్వున పువ్వుతో విసరికొట్టె .

మాతృ దే వి

ఊయెలలోన పాప నిడి ఊచుచు తియ్యని జోల పాటతో

హాయిగ నిద్రపుచ్చు సమయంబున పొంగుచు విశ్వసృష్టి భ

ద్రాయతమైన మాతృహృదయమ్ము వహించెడి ఆందముల్ వినా;

యీ యఖిలప్రపంచమున ఏమి స్ఫురించును నిత్య సత్యమై ?

చీకటి నీడ గుంపులు వసించెడి క్రుళ్లిన వల్లకాడు ఈ

లోక మటంచు నెంచ కెద లోపల; మాతృకృపా రసస్మితా

లోకమనోజ్ఞ వీచికలలో; అరవిచ్చు గులాబి నాట్య హే

వాకములోన చూడు తెలవారిన అందము లెన్ని చిందునో.

తపస్విని

పర్ణశాలావితర్ది కాప్రాంగణమున
పొగడ చెట్టు కొమ్మను చేతబూని నిలిచి
నావు ! కుశలమౌనే నీకు ? నాగుపడుచు
తపసి యిల్లాల ఓ జరత్కారు గృహిణి!

బ్రహ్మతేజస్సు కనులలో ప్రతిఫలించు
వేదవేదాంగవిజ్ఞానవిమలమూర్తి
భర్తగా అదృష్టవశాన పడసినావు;
క్రొత్తకాపుర మెటు దిద్దుకొనెదొ నీవు !

గృహిణి చేతితో గీసిన గీటు దాట
లేని లంపటుల్ కాలేరు మౌని వరులు;
మనసు నెరిగి మసలు సుకుమార ఫణితి
తప్పరాదని అలనాడె చెప్పలేదొ !

దండకమండలుల్ గొనుచు దర్భల చాపను చంకఁబెట్టి, యీ
మండెడి యెండలోన మునిమండను డల్లదె చెట్లగుంపులో
నుండి యిటే నడన్ మరలుచుండెను. వ్రేల్మిడి వచ్చు మత్త వే
దండము భంగి; స్వేదజలధారలు కన్బొమల స్రవింపగన్.

ముసిముసి లేత నవ్వు తెలి ముత్తెపు సిగ్గు లణంచుకొంచు తా
పసి కెదురేగి మెల్లమెల పాద్యము నిమ్ము; భవద్విలాస సా
ధ్వసములలోన కొత్తగరువంపు నిదానము తెచ్చుకొన్నచో
మసలగవచ్చు నా ముని సమక్షము నం దసిధారపై వలెన్.

చల్లని నీరు దెచ్చి, మునిచంద్రుని పాదములందు బోయుచున్
మెల్లగ కొంగుతో తుడిచి, మిక్కిలి భక్తి వెలార్చినావు, సం
పుల్లముఖారవిందుడయి పూజ్యుడు దర్భల చాప విప్పి, ఓ
పల్లవపాణి నీ తొడలపై తల మోపెను నిద్రవోవగన్.

చండకఠోరకోపసుడు చయ్యన కన్బొమ విప్పినంత, బ్ర
హ్మాండము దిర్దిరన్ తిరుగులాడు చలించి; శిరస్సుక్రిందునన్
దిండు త్యజించి నీ యొడిని నిద్దుర వొయెడి! ఎంతవారికిన్
పెండిలియైన ప్రాబిరుసు బింకము క్రుంగక తప్పదెప్పడున్.

పడమటి కొండ నెత్తమున భానుడు వ్రాలెను; నిద్రలేవ బో
వడు ఋషి; నీవు మేల్ కొలుపవచ్చునో రాదొకొ ! సంకటమ్ములో
పడితివి; సాంధ్యకృత్యములు వాయునొ ! లేపిన నిద్రభంగమౌ !
కడ కెటొ మేలుకొల్పితివి; కాంతకు కాంతుడు లోకువే సదా!

"భంగము కల్గెనా నిదురవాటుకు; చెప్పిన మాటచొప్పకున్
భంగము కల్గె; సూర్యభగవానుడె యెట్టుల సాహసించి అ
స్తంగతుడౌను నే నపర సంధ్యను వార్చక నిద్రవోవగన్;
వెంగలివీవు లేపితివి వీలిడి నంచు తలంచితే సతీ!

క్లిష్టసంసార నిద్రలో కీలుకొనిన-
మేలుచేసితివీవు నన్ మేలుకొలిపి;
నిండుచూలాల విప్పడు నీవు; పుత్రు
డుభయకులదీపకుండు నీ కుద్భవించు."

అని ముదిరిన కినుక గదుర
మునివరుడు పలికి కనుబొమ ముడివడి క్రుంగన్
తన ఆవమానస్ఫూర్తిని
కనలిన గద్గద కషాయకంఠముతోడన్.

చరచర సాగిపోయె మునిచంద్రుడు, దండకమండలుల్ కుశా
స్తరణము తీసికొంచు నుటశాలను వీడి హుటాహుటిన్; సదా
విరహము దప్పదింక ! మది వేదన చెందకుమమ్మ, జ్ఞాన భా
సురమహిమోజ్వలుండయిన సూనుడు నీ కుదయించు శీఘ్రమే.

వనిత కన్యాయమని యేమొ పలుకుచుంద్రు
భార్య కొంగు వదల లేని భర్తలెల్ల ;
ధన్యు డాతడు సంసారతాప ముడిగె ;
ఇంక చని బ్రహ్మవిద్య సాధించుకొనును.

'చచ్చిపోవునందాక విజ్ఞానధనులు
సతుల పిరుద తిరుగ లేరు మతులు పోయి;
చారితార్థ్యము మాతృత సత్సుతులకు
తల్లి వగుచుంటి కనలకు ధన్యురాల !

శీర్ణమేఖల

ఈ నడి రేయిలో ఇభపురేశ్వరు అంతిపురాన, హర్మ్య సో
పాన పరంపరాగ్రముల పైన కెకాయెకి ఎక్కు ఎవ్వడీ
మానిసి? రాణి భానుమతి మందిర రత్నకవాట కాంతిలో
ఆననసీమ వెల్గెడిని! అంగధరేశుడు సూతసూనుడే ! !

అనుగు సఖుని దుర్యోధను నరయుకొరకు
పవలు రే లనక అతడు వచ్చుచుండు;
కంటికిని కూర్కు లేకుండ కాచుచున్న
ద్వారపాలకు లేవ రాప నేర రతని.

అంత కవాటమున్ దెరచి అతడు లోనికి ఏగినంత, ఏ
కాంతవినోదకేళి, చెలికత్తెనుగూడి, సుయోధన క్షమా
కాంతుని కాంత, హైమ మణి కల్పిత సుందర తల్పమందు, అ
త్యంత నివేశనిష్ఠ చదరంగము నాడుచునుండె నమ్మెయిన్.

వెలుగు నీడల గళ్లలో వెలసి; మణి మ
యోభయ తురగ గజ భట వ్యూహరచన
రత్నదీపాంకురప్రభారాగపంక్తి
మెరయుచుండె కన్నుల మిరుమిట్లు గొలిపి

అంగధరాతలేశ్వరుని ఆగమనమ్మును గాంచి, వారలున్
చెంగున తల్పసీమ డిగి చెంతను నిల్చిరి; సూతసూనుడున్
బంగరు పీఠిపై నొడలు వ్రాలిచి మెల్లగ విశ్రమించె; ఆ
అంగనలున్ తమిన్ తిరిగి ఆటకు చేరిరి తోడుతోడుతన్.

“ఎచ్చట కేగినాడు ధరణీశ్వరు” డంచు నతండు దేవినే
నెచ్చెలి కోసమై అడిగె, నెమ్మదిగా మరుబల్కె నామెయున్;
"చెచ్చెర వత్తునంచు చనె శీఘ్రముగా నెటొ, పాదచారియై;
వచ్చుచునుండు నంచు మది భావన చేసెద నే ప్రతీక్షమై.”

"పోయెద నంచు" పల్కి చనబోయెను పీఠమునుండి లేచి రా
ధేయుడు; దేవి భానుమతి తెల్పెను "వచ్చెడి వేళ యయ్యె, ఈ
రేయి భవత్సఖుండు నిదురింపరు మీ గమనమ్ము విన్నచో,
పోయిన దేమి; ఆగుడు ప్రభుడిదె వచ్చుచునుండు వ్రేల్మిడిన్.

అని- బదులాడి దేవి చదరంగము నాడుట కుద్యమించి నే
ర్పున చెలి ఆట కట్టుటకు పూనినయంతట కర్ణు, డల్ల న
ల్లన సఖివైపు చేరి పదిలంబుగ రాజును గాచి దేవి ఆ
టనె కదిలించివైచెను హుటాహుటి వారణచారణమ్మునన్.

కర్ణు డంతట ఆ చెలికత్తె స్థాన
మాక్రమించి తల్పమ్ముపై నధివసించె;
ఊడిగంపు చెలియ ప్రక్క కొదిగి నిలువ;
ఎత్తుపైఎత్తుల ఆట సాగించి రంత.

ఎంతటిమాట ! హ స్తినగరేశ్వరు పట్టపురాణి యట్టు లే
కాంతగృహమ్ములోన నిజకాంతుడు లేని నిశీథి, ఏక శ
య్యాంతరవర్తియై తమిని అన్యునితో చదరంగ మాడు నా
వింతను తొంగిచూచె వినువీధిని తారలు పుల్కరించుచున్.

కౌరవచక్రవర్తి తన కర్ణుడు ప్రాణసమానుడంచు శృం
గారగృహమ్ములో చనువుగా ప్రియమార ప్రవేశ మిచ్చి ఇం
పారగ గౌరవింప మరియాద గణింపక రాజరాజు దే
వేరినిగూడి ఆడు నృపవేశ్మమునందున సాహసమ్ముతో.

అది చదరంగమందుగల అద్భుత తన్మయశక్తి ఎప్పుడున్
మెదడు తదేకనిష్ఠమెయి నిల్వగజేయును; హస్తియుగ్మమున్
కదిపి హుటాహుటిన్ మెరసి కౌరవరాజ్ఞి బలమ్ము చీల్చి అ
భ్యుదయము చెంది గర్వభరితోక్తుల నెమ్మది సంభ్రమింపగన్.

"త్రోసిరాజొ ! లే కుయ్యాల త్రోసిరాజొ ! !
కోరుకొను మం"చు కర్ణుడు గ్రుచ్చి గ్రుచ్చి
పౌరవేశ్వరు రాణిని ప్రశ్న వేయు
చుండ మెట్లెక్కుచుండె దుర్యోధనుండు.

ద్వారము వెన్కనుండి; మదవారణ యానమనోజ్ఞ మంద గం
భీరవిధాన మేడపయి మెట్లను ఎక్కుచు వచ్చుచున్న ఆ
కౌరవనాథు భానుమతి గాంచి, తటాలున ఆట వీడి బం
గారపు పట్టు పాన్పు దిగ కర్ణుడు కొంగును బట్టె నిల్పగన్.

క్వణదణు కింకిణీ కలిత కాంచన మేఖలయై, ఝుళంఝుళ
న్మణిమయశింజినీ ధ్వనులు మార్మోగమై విదలించె ఆమె కొం
గును; అపరంజి కాంచి తెగి కూలెను కర్ణుని హస్తవేగ చా
రణమున, హేమరత్నమణిరంజిత కోమల కుట్టి మమ్మునన్.

కట్టెదుటనునున్న కౌరవాధీశుని
ప్రాణమిత్రుని మోము నరయ లేక;
హైమకాంచిని వీడి అందందు పడిపోయి
చెదిరిన మణు లేర చేయిరాక;
స్తంభించి నిలిచిన సతి కురు పట్ట మ
హిషి అవస్థ మది నూహింప లేక;
ఏమి యెరుగకయె ఇంతలు సలిపిన
తన్ను గూర్చి తన కర్థమ్ముగాక;

కనకతల్పము జారిన కర్ణు హృదయ
మందు విద్యుల్లతారోచి అశనిపాత
మగ్ని పర్వత జృంభణ మబ్ధీ ఘోష
ధరణికంపమ్ము లేకమై తాండవించె.

మందమనోజ్ఞహాస సుషమా మృదుభావ మరీచి వీచికల్
కందుదలందు వెల్లిగొన కౌరవనాథుడు ఆత్మదేవికిన్-
చిందిన మేఖలా మణుల చెచ్చెర నేరి యొసంగి " ఆగ్రహం
బందిరో రాణివారు క్షమ కర్ణుడు నా ప్రియమిత్రు డిమ్మెయిన్ ,

ఎరిగి చేసిన తప్పు గా దెంత వారి
కైన క్రమ్మును చదరంగమందు మత్తు;
ఎప్పటి యటుల కర్ణు మన్నింపు" మనుచు
ప్రార్థనలు సలిపె ఛలోక్తి పరిఢవింప.

అనునయ మొంది రాణి అధరాంచలమందలి లేత నవ్వు వె
ల్గును మృదులాంగుళీగ్రసిత కోమల పక్ష్మములం దణంచి యూ
ర్చెను; కురుచక్రవర్తి తన స్నేహితు జేకొని మేడమీదికిన్
జనె; నును సోగ వెన్నెలల చల్వలు గ్రమ్మె ధరాతలమ్మునన్.

వెన్నెలల కంటె చల్లని వెలుగు వెల్లి
విరియు సుకుమార హృదయ పవిత్రమైత్రి
ఎల్ల లోకాలలో ప్రసరింపసాగె;
అమృతరోచు లాచంద్ర తారార్కమౌచు.

వయస్విని

పెదవులు దాట లేని మృదువేదన తీర్చిన తీపికోర్కి యె
య్యెది చెలరేగి నీ హృది దహించుచునున్నది? క్రాలు సోగ కం
దుదలను గ్రమ్ముచున్న తడితో బదు లాడవు? ఊర్పుగాలులన్
చెదరిన పైటచెంగు సరిచేయవదేల ? అధోవిలోకనా !

నీ ముఖ నర్మహాస మృదు నిశ్చల రేఖలు గాంచి నంతనే,
కోమలభావ వీచికలకున్ గిలిగింతలు పెట్టునట్టి మా
మామిడి తోపులో కొలనుమధ్య సువాసన లీను పద్మినీ
హైమవిభావరీ విరహ యాతన జ్ఞప్తికివచ్చు నేలకో !

కనుగవ కెంపువారినది, కస్తురిబొట్టు చెరంగె; వాడిపో
యెను జడ మల్లెచెండు; కురులెల్లను పాపటపై చరించు; క
మ్మని కనువేదు రేదొ! సుకుమార మనస్విని ! నిన్ను నిండు జ
వ్వనమున వేగుబోక పలవంతల ద్రోసినదా ? గ్రహించితిన్.

ప్రణయసిద్ధి గాంచని అనురాగరక్తి
ఆపుకోలేని పడుచు ప్రాయమ్ములోన
చిలిపి నవ్వులు చిన్నారి సిగ్గులొలికి
ఎవని కర్పించినావు నీ హృదయ మతివ ?

నేనె భవత్సమీపమున నిల్వగ చూడవు! ఏమిటీ పర
ధ్యానము! పొంగువారు పదునారు వసంతము లద్భుతమ్ముగన్

నీ నును బుగ్గ సొట్ట జిగి నిగ్గులలో వికసించె; ఏది, నీ
ఆనన మెత్తి నన్ను గనవా ? మధురప్రణయోపజీవినీ!!

దాచిన దాగ దీ విరహతాపము; నాలుక చెప్పలేని ఆ
లోచన లన్ని వాల్గనువెలుంగుల వెన్నెల దారులందు దో
బూచులనాడి తీపివలపుల్ ప్రసరించెడి; చేర రమ్ము; సం
కోచ మికేల పట్టుజడకుచ్చులు పయ్యెదపై నటింపగన్.

మా కవితావధూటి సుకుమార మనస్విత కొంత కొంత నీ
లో కనుపింప నా యెడదలోని అనిర్వచనీయమాధురీ
వ్యాకుల గీతికల్ సుడులు వారె, ఎవో మృగతృష్ణలు మరే
వో కలలున్ సదా తరుముచున్నవి నా బ్రదుకున్ మనోహరీ !

నీ విక నిల్చియుండెదవు నిత్యవసంత హసన్ముఖీ! చిరం
జీవినివై తెలుంగునుడి చెల్వము చిందెడి యంతకున్; ప్రియం
భావుక మోహనప్రణయమానసవీథి; ఉషస్తుషార శో
భా విలసద్వపుర్నవనవస్ఫుట కోమల రాగరేఖలన్.

వేణుగీతి

అల్లరి పిల్లవాడ వని అంతలు ఇంతలు చేసి చూపి వ్రే;
పల్లెను ఆడిపోసికొనువారలె అందరు నిన్ను ; లేత జా
బిల్లి వెలుంగులున్ నెమలి పించెముతో యమునానదీతటిన్
పిల్లన గ్రోవి నూది వినిపింపుము మోహనరాగ మాధురుల్.

నల్లనిమేనికాంతి యమునా సలిలాలకు వన్నెవెట్టగా;
పిల్లన గ్రోవితో నెమలి పించెము చిందులు త్రొక్కుచుండ ఈ
చల్లని గాలిలో పొదల చాటున పూచిన పొన్నలన్ వనీ
వల్లరులందు మంజులరవంబులు నింపుచు తాండవింపరా!

ఈ దయనీయ నేల కరుణింపవు? ఈ మలిసంజవెల్గులో,
ఊదకుమోయి నీ మురళి ; ఊదిన నోర్వని లేతగుండెకున్,
నీ దరహాస చంద్రిక అనిర్వచనీయ మనోజ్ఞ మాధురీ
వేదన తెచ్చి పెట్టు; స్థిరవిద్యుదపాంగ విశాల వీక్షణా!

ప్రేయసి

స్వాగతము ప్రేయసీ! స్వాగతము స్వాగతము
జగదేక సుందరీ! స్వాగతము స్వాగతము
ప్రియతమ ప్రణయినీ! ప్రేమస్వరూపిణీ!
వసుధైక మోహినీ ! స్వాగతము స్వాగతము

బంగారు కలలతో రంగారు చీకట్ల
నింగి మబ్బుల నీలనేపథ్యమున వరలు;
సర్వాంగ శృంగార చక్రవర్తిని వీవు
సంగీత సాహిత్య సార్వభౌముడ నేను . . .

వేవేగ దరిచేరి విరహార్తు సముద్ధరించి
కౌగిలింపుము రాణి కామరూపిణి దేవి;
ఒకసారి సోక నీ సుకుమార హస్తమ్ము
సమ్మోహనాస్త్రమ్ము రమ్ము హృదయేశ్వరీ...

బాటసారులు నడల బడలికలు మరచెదరు
కటికి పేదయు గూడ కడుపు మంటను వీడు;
విగత భార్యుడు గూడ విరహబాధను వీడు;
బరువుసంకెల మరచు బందీకృతుడు గూడ.

రెప్పపాటున వచ్చి రెప్ప విప్పనపోయి
మాయమైపోగలవు మంత్రదండము నూపి;
నక్షత్రదర్శనము నాందిగా చెలువొంద
నీ ప్రతీక్షణమె నా నిత్యవ్రతము సుమ్ము.

నీవు నా దరిచేరు నిముసమ్ములో నేను
విస్మరించెద దేవి విశ్వవిశ్వంభరను;
నీ మర్మ భావనకు నీ మర్మగాహనకు
మంత్ర ముగ్ధుడుగాని మనిషియే మహిలేడు.

యోగీశ్వరులుగాని భోగీశ్వరులు గాని
పండితవరులుగాని పామరజనులుగాని;
నీ మధుర మృదుపాద నీరేజ యుగళమ్ము;
నెత్తిపై బత్తితో హత్తుకొందురు గాదె !

విశ్రాంతి లేకుండ వెర్రిపరుగులు పెట్టి
ఎండమావుల వెంట గుండె ఫ్రీలగ నేగు
మాయ మనుజులు పెద్ద మట్టి ఉయ్యాలలో
నీ మూగ జోలలకు నెమ్మదిని సుఖియింత్రు.

\- నిద్రాదేవికి క్షమాపణలతో

ప్రశ్న

కుమిలి క్రుళ్లుచు, నిరుపేద గుడిసెలెల్ల
నేడు కంపుగొట్టుచునుండు నిజము; కాని
అద్యతననాగరకహృదయాలకంటె
ఎంత పరిశుభ్రమైనవో ఎంచిచూడు!

స్వగతము

స్ఫోటక బాధచే ఒడలు సోలి పరుంటిని తల్లి ప్రక్కలో;
మాటికి మాటికిన్ మరల మంచముపై కెగబ్రాకు తేలు నన్
వ్రేటును వేయకుండ, తన వ్రేళులతో విదలించి, యెన్నియో
కాటులు తిన్న తల్లికృప కారణజన్ముడనై తరించెదన్.

గానం

పరవశత్వము చెంది పడగ విప్పుచు నాడు
నాగస్వరము విన్న నాగుబాము
కోయని కవ్వింప కోయని కోయిల
కూయసాగు వగరు గొంతునెత్తి

కమ్మని వేణుగానమ్ము వినినయంత
పశువులు మ్రాన్పడి పాలు చేపు
అల్లరి పిల్లలున్ హాయిగ పవళింత్రు
జోల పాడిన వేళ గోల మాని

జంత్ర గాత్ర సమ్మేళన స్వర విలీన
మధుర సాహిత్య సంగీత మార్దవాన
మెదడు గలిగిన మనుజుల హృదయ మేల
పొంగిపో దమృతరసతరంగిణిగను?

పాటలు విన్ననా డయిన; బాధలతో కృశియించి వేడి క
న్నీటిని గార్చి పాడువడనీయక, ఈ బ్రదు కొక్క మల్లె పూ
దోటగ, తావి తెమ్మెరల తూగు టుయాలల యూపులందు స
య్యాటల నాడనిమ్ము హృది నార్చెడి తీరని తీపికోరికల్.

గానము విన్నచో, ఎడద గ్రమ్మిన కమ్మదనమ్ములో, అవా
జ్మానసవేద్యమైన సుకుమార గభీర విశాలదివ్య భా
వానుభవ మ్మెదో పుడమి కవ్వలి వెల్గుల త్రోవ చూపు; స
ద్యోనివృత ప్రసన్నరుచిరోజ్వల హర్షమహాసమాధిలో.

స్వాతంత్ర్య ప్రభాస

మేలుకొనుమో భరతవీరా
మేలుకొనుమో పూతచరితా
మేలుకొనుమో సర్వమానవ
సౌఖ్యవేదాంతీ !

చిమ్మ చీకటి చెదరి పోయెను
వెలుగు వెల్లువ విరిసె దిక్కుల
విజయదుందుభి వీరభారత
హృదుల మార్మ్రోగెన్.

ఏడుదీవుల నాడునాడుల
నింగిప్రేలెడు నీలి మబ్బుల
ఆడుచున్నవి మూడు రంగుల
ధర్మచక్రరుచుల్.

జ్ఞానవికసిత చారుచక్షులు
వేదఋషు లిట వెలసి పాడిరి
సృష్టి తమములు చెదరి పోవగ
తొలియుషస్సులలో.

శూరనేతలు వీరమాతలు
ధ్యానశీలురు జ్ఞానమూర్తులు
ధీరలలనలు తేజరిల్లిరి
ఈ పవిత్ర ధరన్.

భారతీయులు కర్మవీరులు
భారతీయులు జ్ఞానయోగులు
భారతీయులు త్యాగమూర్తులు
యుగయుగమ్ములలో.

బుద్ధదేవుడు గాంధి పుట్టిన
పుణ్యభూమిని విశ్వమానవ
శాంతిదీప స్తంభ దీధితి
మార్గదర్శి యగున్.

ధర్మచక్రాంకిత పతాకా!
ఈ పవిత్రధరిత్రి నెగురుచు
ఏలుకొనవే మూడు ముప్పది
కోట్ల భరతహృదుల్.

తుంగ భంగ తరంగ సంగతి,
కడలి గర్భము కనలి మ్రోగెను;
కలము నడుపుము కర్ణధారీ
తొట్రు పడకుండన్.

గగనమందున కారుమబ్బుల
కటికి చీకటి గ్రమ్ముచున్నది
ప్రళయఝుంఝూపవన ఘోషా
ఘూర్ణ గర్జనలన్.

వెనుక చూపును వీడి ముందుకు
వేగ పోవలె వెనుక నిలిచెడి
అలసహృదయుల కొరకు ఆగెడి
అదను కాదుసుమా !

పారుబోతుల వదలివేయుము
పిరికిపందల విడిచిపుచ్చుము
కదము త్రొక్కుచు కదలిపోరా
ఓ భరతవీరా !

భరతమాతకు భాగ్యధాత్రికి
శాంతిసీమకు ఆర్షభూమికి
అన్నపూర్ణకు అమృతశీలకు
హృదయవందనముల్

అసతునుండీ సత్తులోనికి
కటికి చీకటినుండి వెలుగుకు
చావునుండీ బ్రదుకు మేరకు
చేర్పుమో ! జననీ!

ఆనందసూక్తము

ఆయువు గల్గు నాల్గు గడియల్ భువిమీద ప్రమోదహావ భా
వాయతనేత్రదీధితుల ఆడుచు పాడుచు నవ్వుకొంచు లో
కాయతనం బొనర్పు జగమంతయు ఈశ్వరచిద్విలాస తే
జొయుత తన్మయత్వమున సొంపులు నింపును పువ్వుటీరమై.

ఆనందోల్లసనమ్మునన్ మధురగీతాలాపనన్ సుందరో
ద్యానామోదవితర్ది జేయుము భువిన్; దౌర్జన్యదం షట్రోగ్రహిం
సానాట్యమ్ము నెదిర్చి నిల్వుము దయాశౌర్యమ్ముతో; ఈ పురా
క్షోణిన్ మానవజన్మ గల్గెనని ఔత్సుక్యాన గర్వింపుమా!

లీలానంద చిదార్ద్రరాగ రస లాలిత్యమ్ము నిండార భూ
గోళమ్మున్ గ్రహతార కా నివహమున్ గూర్చెన్ జగత్ స్రష్టయే
కేలీ తాండవమూర్తి; విశ్వమయసంగీతామృతాంతర్ఝరీ
హేలాయోగ లయాప్తి నీ బ్రదుకు సంధింపన్ ప్రయత్నింపుమా!

ఈ మహి వింతసత్ర మిట ఇంచుక సేపు వసించి పోవు వా
రీ మనుజుల్; వృథా వ్యథల నేల తపింప ? ప్రమోదశీలివై
యే మమకారమున్ గొనక యీ యిహనాటక రంగమందు నీ
భూమిక నిర్వహించుటకు పూనుము నేర్పున మేలుబంతిగన్,

నీ సహజన్ములన్ గలిసి నిర్మల సుందర మందహాస రే
ఖాసుకుమారతల్ విరియగా సుఖియింపుము మనోజ్ఞ గాన వి
న్యాస తరంగితంబయిన నాట్యవినోదమునందు మంగళా
శాసనమున్ పఠించు నిముషంబుల దాక రసజ్ఞమూర్తివై

మహాకవి నండూరి రామకృష్ణమాచార్య శతజయంతి కవి సమ్మేళనం

అధ్యక్షులు: శతావధాని డా. జి.యం. రామ శర్మ గారు.

మహాకవి నండూరి రామకృష్ణమాచార్య శతజయంతి పురస్కారాన్ని శాంత బయోటిక్స్ అధినేత డా. వరప్రసాద రెడ్డి గారి చేతుల మీదుగా స్వీకరిస్తున్న ద్విసహస్రావధాని డా. మాడుగుల నాగఫణి శర్మ గారు.

About the Author

Dr. Nandury V. Rama Krishnamacharya

Extract from "contemporary Indian Literature"

Published by

SAHITYA AKADEMI-NEW DELHI

THE NEO-CLASSICISTS

Within recent years, one notices the beginning of a new movement, the return to classicism. If the Leftists and Surrealists rebelled against the romanticism of the earlier decades of this century, the Neo-Classicists like NANDURI KRISHNAMACHARYULU, Jandhyala Papayya Sastry and G. Jashua are questioning the value of the Surrealism of the years from 1935 to 1960. Harmony, instead of strife, is their ideal. In the post- war world an equilibrium has to be achieved between matter and spirit between idealism and realism. The NEO-CLASSICISTS are anxious to regain for poetry its dignity as the symbol of all that is beautiful and true.